

UDK 808.62-56(091)

Izvorni znanstveni rad.

Primljen: VI/1996.

Prihvaćen za tisak: X/1997.

Dragica Malić

ATRIBUT I APOZICIJA U “ŽIĆIMA SVETIH OTACA”

Ovo je drugi prilog iz sintakse “Žića svetih otaca”. U njemu se obrađuju vrste atributnih riječi i apozicija, te njihov položaj u odnosu na imenicu, odnosno drugu koju riječ koja im u rečeničnom ustrojstvu otvara mjesto. U prvom je prilogu obrađeno mjesto glavnih rečeničnih dijelova – subjekta, predikata i objekta.

O jezičnim osobinama hrvatskoga latiničkog rukopisa “Žića svetih otaca” (ŽSO) pisala sam (uglavnom u ovom glasilu) u više navrata, a nedavno je izišla i knjiga.¹ U tim je mojim istraživanjima ostala po strani sintaksa jer obraditi sintaksu spomenika od preko 260 strana znači napisati novu knjigu. ŽSO su s jedne strane vrlo star tekst, a s druge znatna opsega, pa nam građa iz njih može dobro doći u daljnim sintaktičkim istraživanjima starih hrvatskih spomenika. Započela sam ta sintaktička istraživanja odabравši red riječi kao sredstvo stilskoga izbora i u prvom prilogu s toga područja obradila položaj glavnih rečeničnih dijelova – subjekta, predikata i objekta. Ovdje ću se pozabaviti vrstama atributa i apozicijom i njihovim položajem u odnosu na riječ koja im u rečenici otvara mjesto.

I. Atribut

Suvremena gramatika u stilski neobilježenom redu riječi utvrđuje da je redovan položaj atributa ispred riječi koja joj u rečenici otvara mjesto.² Maretić, govoreći o redu riječi u svojoj gramatici, ne spominje razliku između stilski obilježenoga i neobilježenoga reda riječi. Ipak iz njegove konstatacije da “sve pridjevne riječi mogu svagda stajati i s p r e d svoje imenice, ali nekoje stoje vrlo često i i z a nje, osobito u jeziku Vukovu”, naročito ako su to posvojne i pokazne zamjenice i

¹ D. Malić (1997).

² E. Barić i dr. (1995). – O tome: Marija Znika, str. 586, § 1928.

posvojni pridjevi³, može se razabrati da je redovan, stilski neobilježen red riječi s obzirom na atribut isti kao danas. Do istog sam zaključka došla i sama za vrlo rano jezično razdoblje – 13. i 14. st. – proučavajući red riječi u onodobnim spomenicima.⁴ Što se tiče postpozitivnog položaja atributa, Maretić ne ulazi u pitanje njegova podrijetla i stilski obilježene upotrebe, premda je vrlo lako mogao zaključiti da je to u Vuka (i u Daničića) najvjerojatnije posljedica prevođenja biblijskoga teksta, dakle latinskoga i grčkoga utjecaja, a u ostalih pisaca koji mu služe kao izvor građe za gramatiku po svoj prilici Vukov utjecaj.

Čitajući ŽSO, već se na prvi pogled zapaža podudarnost s Maretićevom konstatacijom o postpozitivnom položaju atributa, osobito posvojnih i pokaznih zamjenica i posvojnih pridjeva. To me ponukalo na usporedbu atributa iz ŽSO s latinskim izvornikom⁵. Naši su srednjovjekovni prevoditelji u prevođenju ŽSO često slijedili onodobni prevoditeljski princip "riječ za riječ"⁶. Stoga im se red riječi, osobito što se tiče atributa, bez obzira na stilsku obilježenost/neobilježenost latinskog izvornika, u hrvatskom prijevodu vrlo često odlikuje visokim stupnjem stilske obilježenosti. Njihov osobni izbor u poretku rečeničnih dijelova izrazitiji je u poretku glavnih rečeničnih dijelova – subjekta, predikata i objekta⁷, ali ga ima i u položaju atributa u odnosu na riječ koja mu u rečenici otvara mjesto. Upravo takvi primjeri, u kojima naši prevoditelji ne slijede latinski izvornik s postpozicijom atributa, ponekad pokazuju da je antepozicija atributa i tada u hrvatskom jeziku bila stilski neobilježena. Malo je koja rečenica u ŽSO bez stilske obilježenosti.

³ T. Maretić (1899, 420–423).

⁴ D. Malić (1973, red riječi 152–161); D. Malić (1977, red riječi 101–108); D. Malić (1988, red riječi 170–177).

⁵ Latinski srednjovjekovni izvor "Verba seniorum", preveden s grčkoga i zapisan u nekoliko srednjovjekovnih pisaca, izdanih u: J.–P. Migne (1849), i to:

Vita sanctæ Thaisis, auctore incerto, str. 661–662 (kratica: Thais.);

De vitis patrum liber tertius, sive verba seniorum, auctore probabili Ruffini Aquileiensi presbyterio, str. 739–852 (kratica: Ruf.);

De vitis patrum liber quintus, sive Verba seniorum, auctore græco incerto, interprete Pelagio S.R.E. diacono, str. 851–992 (kratica: Pel.);

De vitis patrum liber sextus, sive Verba seniorum græco incerto. Interprete Joanne S.R.E. subdiacono, str. 991–1024 (kratica: Joan.);

De vitis patrum liber septimus, sive Verba seniorum, auctore græco incerto, interprete Paschasio S.R.E. diacono, str. 1025–1062 (kratica: Pasch.).

⁶ Nećemo se ovdje zadržavati na jezičnim i smislenim neskladnostima koje su uslijed tog principa, kao i zbog nedovoljnoga poznavanja latinskog jezika, znale nastati u ŽSO.

⁷ V. o. c. u bilj. 2.

Ona se može postići i neznatnim pomacima u redu riječi (npr. razdvajanjem kopule od imenskoga dijela imenskoga predikata ili pomoćnoga glagola složenih glagolskih oblika od glagola koji se spreže, postpozitivnim položajem atributa bilo kojega imenskog rečeničnog dijela i sl.). Ali ako je stilska obilježenost rečenice već postignuta smještanjem glavnih rečeničnih dijelova na mjesta koja se razlikuju od onih u redovnom redu riječi, prevoditelj zna odustati od postpozicije atributa.

Položaj atributa u ŽSO bit će razmotren s obzirom na vrste atributnih riječi: pridjeve, redne brojeve, zamjenice, sklonjive i nesklonjive participe, imenice, prijedložne izraze, glavne brojeve, količinske priloge i neke sintagmatske skupove koji se mogu shvatiti kao opisni atributi. Novost u vrstama atributa prema klasičnoj gramatici čini shvaćanje glavnih brojeva i količinskih priloga kao atributa. Maretić u svojoj gramatici⁸ ne razmatra zasebno rečenične dijelove, pa tako ne raspravlja ni o atributu, a govoreći o redu riječi spominje samo pridjevne i zamjeničke attribute. Brabec–Hraste–Živković⁹ spominju osim pridjeva, zamjenica i rednih brojeva u službi atributa još i imeničke i prijedložne attribute. Katičić¹⁰ uvodi glavne brojeve od dva nadalje i količinske priloge kao attribute uz objašnjenje: “U takvom brojnom izrazu izvrnut je odnos zavisnosti. U njemu nije atribut gramatički zavisan od svoje imenice, kao što atributi inače jesu, nego imenica od atributa. Kad se izvrši preoblika atribucije, ne otvara u tako preoblikovanom rečeničnom ustrojstvu imenica mjesto svojemu atributu, nego atribut svojoj imenici, a u cjelinu odnosâ što tvore rečenično ustrojstvo ne ulazi, kao inače, atribut preko svoje imenice, a niti imenica preko svojega atributa, što bi se kosilo sa samim pojmom atribucije, nego brojni izraz kao cjelina.”¹¹ Takav je stav za glavne brojeve zastupljen i u prvom izdanju *Priručne gramatike hrvatskoga književnog jezika*.¹² U drugom izdanju¹³ javlja se stav da brojevima otvaraju mjesto kao atributima imenice (u G jd. i mn. m. i sr. r. i u NAV mn. ž. r.), a u trećem izdanju, pod novim naslovom *Hrvatska gramatika*¹⁴, brojevima se pridružuju i količinski priloci, kojima mjesto u rečeničnom ustrojstvu otvara brojiva imenica u G mn., odnosno nebrojiva imenica u G jd.¹⁵ Tako pitanje što čemu u brojnim i količinskim izrazima otvara mjesto u rečeničnom ustrojstvu nije jednoznačno riješeno. Bitno je, međutim, da se čitav takav izraz ponaša u rečenici

⁸ T. Maretić (1899).

⁹ I. Brabec i dr. (1952, 168).

¹⁰ R. Katičić (1986).

¹¹ O. c., str. 443, § 974.

¹² E. Barić i dr. (1979). Autori dijela o atributu su Mirko Peti i Marija Znika. O glavnim brojevima kao atributima str. 429–431, § 1279–1286.

¹³ E. Barić i dr. (1990). O brojevima kao atributima str. 371–373, § 1280–1285.

¹⁴ E. Barić i dr. (1995).

¹⁵ Str. 568, § 1861–1862.

kao imenica s atributom i može se kao i sve ostale imenice s atributom u rečenici upotrijebiti u funkciji subjekta, imenskog predikata, objekta i priložne oznake. U stilski obilježenom tekstu može se i imenica i broj deklinirati (osobito to vrijedi za brojeve *dva*, *tri*, *četiri* i one s njima složene, ali u starijim jezičnim razdobljima i za druge). Osim navedenih atributa pojavljuju se, iako rijetko, i neki opisni atributi. Ovom prigodom neće se razmatrati zavisne atributne rečenice, koje se uz riječ koja im u rečeničnom ustrojstvu otvara mjesto vežu odnosnim zamjenicama i priložima i čije je mjesto u složenoj rečenici iza riječi koja zavisnoj rečenici otvara mjesto. Zbog nedostatka komparativnog materijala iz naših starijih spomenika, ovaj je prilog zamišljen kao zbirka građe koja će moći poslužiti za komparaciju u daljim istraživanjima vrsta i položaja atributa. Stoga, iako nije upotrijebljena sva građa, izbor je iz nje dosta širok, a za slabije potvrđene atributne kategorije uzeti su svi primjeri.

1. Pridjevski atributi

1. 1. Pridjevski atributi kao stalni epiteti

Pridjevi koji se pojavljuju kao stalni epiteti dolaze uglavnom uz osobna imena, rijetko uz opće imenice, i zajedno s imenom ili imenicom uz koju dolaze pripadaju vjerskom pojmovniku. To su pridjevi *blaženi*, *sveti*, koji su uvijek u određenom obliku i dolaze uglavnom ispred imena odnosno opće imenice koja označuje osobu: **blaženi**: *blaženi Arsenij* 77 <97>¹⁶, *blaženomu Arseniju* 77v <97>, *blaženi Makarij* 40 <71>, 41v <71>, 41v <72>, 54 <78>, 56v <84>, *blaženi Paval* 46v <75>, *Blaženoga Antona* 52v <77>; *Blažena Diva* 98 <130>, *Blaženoj Divi Mariji* 96v <129>, 97v <129>, *Blaženu Divu Mariju* 97v <130> i samo jednom s postpozicijom: *Dive Blažene* 97 <129>; *ona blažena diva* 83 <98> (Joan. I, ¹⁷ *illa beata virgo*), *sa blaženimi divami* 41 <71> (Ruf. 97 *in congregatione religiosarum virginum*), *Blaženi apustoli* 43v <73> (Ruf. 162 *Beati ... apostoli*).

sveti: *sveti Anton* 20v <40>, 115v <153>, 118v <158>, *sveti Bazilij* 71v <93>, *sveti Flagrijus* 21v <43>, *sveti Grgur* 1 <2>, 104v <139>, *sveti Patricij* 72v, 73v, 74 <94>, *sveta Sindiče* 24v <47>, *sveta Sindika* 119v <160>. U svezi *Duh Sveti* atribut dolazi u postpoziciji, a u padežima koji imaju izraženu oznaku određenosti javlja se u neodređenom obliku¹⁸: *Duha Sveta* 53v <78>, 100 <134>, *Duhom Svetim* 84 <98>.

¹⁶ Prva brojka označuje stranu u ŽSO, a druga – u slomljenim zagradama <...> – članak iz kojega je navedeni primjer.

¹⁷ Kratice latinskih izvornika iz Migne v. u bilj. 5.

¹⁸ Tako je i u drugim onodobnim čakavskim spomenicima.

1. 2. Opisni pridjevi u atributnoj funkciji

To su pridjevi u određenom i neodređenom vidu i s neizraženom oznakom određenosti. U skladu sa sadržajem ŽSO (vjerskopoučna proza) u atributnoj funkciji javljaju se uglavnom pridjevi apstraktne, etičke i estetske značenjske skupine, rijetko oni koji znače neko konkretno svojstvo. Neki od tih pridjeva kao atributi dolaze radije u postpoziciji, neki u antepoziciji, i ne radi se uvijek samo o latinskom utjecaju, pogotovo kad je u latinskom upotrijebljena sasvim drugačija gramatička konstrukcija, npr. s imenskim predikatom umjesto s atributom, premda je taj latinski utjecaj vrlo značajan.¹⁹ U ovu skupinu uvršteni su i pridjevi podrijetlom od participa. Pravi participi obrađuju se u zasebnom odjeljku. Potvrđeni su:

bel²⁰: u primjeru *druzih vijaše svitli obrazi i svite bele ... vidi jednoga od njih obraz svital i belov svitov okriljena* 44v <74> (Pasch. XXIII, *alios vero vidit clara facie et vestibus albis ... et vidit unum ex illis clara facie et honorabili, albisque vestibus*) naš se prevoditelj drži latinskog izvornika u položaju pridjeva *bel* u odnosu na imenicu *svita*, ali varira pridjev *svital* u odnosu na imenicu *obraz*.

blažen: *pusti dušu blaženu* 44 <73> (Ruf. 162 *reddito spiritu*), gdje je atribut u postpoziciji dodatak našega prevoditelja.

bogat: *jedan človik bogat, da nemilostiv* 61 <87> (Joan. I₁₃ *homo, qui erat dives, et impius*), *jedna divojka od Rima, bogata vnogo i bojazniva Boga* 94v <126> (Pel. II, *una matrona virgo de Roma, dives valde, et timens Deum*) – u oba primjera višečlani atribut u postpoziciji zapravo je naknadno objašnjenje.

božastven: *ono božastveno narejen' je* 6 <18> (Pel. III, *illud divinum ... iudicium*), *božastvenu milost* 45 <74> (Pasch. XXIII, *divini mysterii gratiam*) s položajem atributa kao u latinskom; *od očiju božastvenih* 50v <77> (Thais. *divinitatus ... oculis*), *glas tudije k njemu božastveni učinjen bi* 52v <77> (Thais. *vox ad eum facta est*) – oba ova primjera s postpozicijom atributa po izboru našega prevoditelja ukazuju na stilsku obilježnost toga položaja.

čist: *čisto življen' je* 41v <71> (Ruf. 97 nema adekvata našem tekstu), *čist koludar* 91 <116> (Pel. IV₄₈ *castus monachus*); *čistim srcem ... i u svitah čistih* 55 <81> (Pasch. XXXIII, *mundo corde ... et vestimento mundissimo*), gdje se varira položaj atributa unutar iste rečenice i u latinskom tekstu; *srcem čistim* 48 <75> (Pasch. XXIII₂ *ex toto corde*), gdje naš prevoditelj uzima drugi atribut i mijenja mu mjesto po vlastitom izboru.

črn: *črn i strašan obraz* 44v–45 <74> (Pasch. XXIII, *nigrum, et horribili vultu*);

¹⁹ Treba napomenuti da se odnos *latinski : hrvatski* ne može uvijek jednoznačno utvrditi jer su naši prevoditelji ili imali drukčije varijante latinskih tekstova od onih sakupljenih u Migneu, ili nisu dobro razumjeli izvornik, ili su se namjerno udaljili od njega, a za neke članke i nemamo latinskog izvornika, pa o utjecaju ne možemo govoriti.

²⁰ Pridjevske natuknice navode se u neodređenom obliku bez obzira na potvrđene primjere.

Starac [v svitah] starih, visok, črn 132v <182> (Pel. VIII₁₀ *Senex vetustissimo vestimento utens, longus et niger*), gdje su pridjevski atributi naknadno dodani.

dlg: *v dlzi nemoći 79v <98>* (Joan. I₁₅ *longa ægritudine*); *drivo dlgo 77v <97>* (Pasch. XXXVI₃ *lignum*).

dobar/boljši: *dobri tada Bog 12v <151>* (Pel. V₃₆ *bonus autem Deus*), *dobro delo 61v <87>* (Joan. I₁₅ *opus bonum*), *78 <97>* (Pasch. XXXVI₃ *bonum opus*), *ne more dobrim delom naprid pojti 27 <53>* – var. čl.²¹ *ne more dobar plod duše činiti 125 <173>* (Pel. VII₃₆ ima drugačiji tekst: *nec ... potest fructificare*), *dobro činjen'je 104 <137>* (2x) (Ruf. 26 *omnes labores sanctos*, drugi put bez lat. adekvata); stalna sintagma *dobre/dobroje spomene//dobroga spomenen'ja* prema lat. *beatæ memoriæ* uvijek s atributom na prvome mjestu (usp. *svet*): *dobroga spomenen'ja Teofilus jarhibiskup 4 <14>* i var. čl. *dobroje spomene Teofil jarhibiskup 93v <125>* (Pel. II₄ *beatæ memoriæ Teophilus archiepiscopus*), *dobroje spomene Sindičes 24 <42>* i var. čl. *dobroje spomene Sindetika 116 <155>* (Pel. VI₁₃ *beatæ memoriæ Synclética*²²), *od dobroje spomene Sare dive 120 <161>* (Pel. VII₁₉ *beatæ memoriæ virgine Sara*), gdje atributna sintagma ostaje u antepoziciji kao u lat., ali naš prevoditelj po vlastitom izboru smješta apoziciju iza osobnog imena; komparativ *boljšega sveta 96v <128>* (Pel. III₃ *nema*) u antepoziciji izbor je našega prevoditelja. Pridjev *dobar* samo jednom dolazi kao atribut u postpoziciji, i to bez lat. adekvata: *razum dobri 1v <4>* (Pel. I₁₄ *discretio*) s naglaskom na atributu. – Usp. i *zal/gorši*. **dostojan:** *dostojni muki 67v <91>* (Joan. III₁₁ *poenis æternis*²³); *Od molitve dostojne 55 <81>* (nasl.²⁴).

drag: *Sestro moja draga 49 <76>* (Pasch. XXIV₂ *Soror mea charissima*), *otče dragi 103 <137>* (Ruf. 26 *charissime Pater*), gdje naš prevoditelj lat. superlativ u antepoziciji zamjenjuje našim pozitivom u postpoziciji. – Usp. i *svet*.

duhovan: *duhovnim otcem 31v <56>* i var. čl. *129v <177>* (Pel. VII₄₃ *spiritualibus Patribus*), *90 <113>* (Pel. IV₂₅ *spiritualibus Patribus*); *pisni duhovne 120 <162>* (Pel. VII₂₀ *Hymni spirituales*) – položaj atributa po lat. uzoru.

grišan: *brata onoga grišnoga 34v <63>* (Pel. IX₃ *illum fratrem culpabilem*), *brata moga grišna 36 <66>* (Pel. IX₆ *culpam fratris mei*) – oba puta atribut koji označava

²¹ Kratica za: varijantni članak.

²² Lat. je ime *Synclética*. Naši prevoditelji ili su pogrešno pročitali *cl* kao *d* ili je pogreška bila već u njihovu predlošku. U ŽSO javljaju se varijante: *Sindetika, Sindika, Sindičes, Sindiče*.

²³ Prijevod nije sasvim adekvatan, što se i inače u ŽSO često događa (v. bilj. 19). Ovdje hrv. prijevod *dostojan* za lat. *æternus* znači 'koji je po pravdi, po zasluži' (u negativnom smislu) – v. AR s. v. *I. dostojan* pod *a.*: "kad se o kome ili o čemu kaže da je pravo, dobro, vrijedno, da onaj (ili ono) prema svojoj naravi (ćudi) ili prema kojoj osobini ili prema čemu što je radio, dobije, primi, ima što ili da što čini ili da mu se što učini. ovo može biti dobro ili zlo".

²⁴ Kratica za *naslov*. Naslovi uglavnom nemaju lat. adekvata. Ima ih samo u Paschasia, pa se to posebno naznačuje.

bitno negativno vjersko svojstvo u postpoziciji, bez obzira na lat. izvornik, koji ima i postpoziciju i antepoziciju, s time da isticanje postiže bilo pridjevom bilo zamjenicom u postpoziciji, dok naš prevoditelj oba puta ima istu konstrukciju sintagme sa zamjeničkim atributom ispred pridjevskoga, na kojemu je smisljeni naglasak.

hud: *hudo mišljen'je* 13v <35> – var. čl. *poželin'je* 109 <148> (Pel. V₂₈ *concupiscentiam*), *huda mišljen'ja* 118v <158> – var. čl. *mišljen'ja moja* 23v <45> (Pel. VII₁ *cogitationes mea*), *po hudi volji i mišljen'ji našem* 54v <79> (Pasch. XXV₄ *per malas ergo voluntates nostras*), *nečistoga i hudoga mišljen'ja* 7 <18> (Pel. III₃ *sorditas et noxias cogitationes*) – u svim našim primjerima radi se o stalnoj sintagmi *hudo mišljen'je*, koja je naš adekvat za lat. apstraktne imenice *concupiscentia*, *cogitationes* i sl., koje nemaju uvijek uza se atribut. Sintagma je nastala u krugu naših prevoditelja, pa je atribut ispred imenice.

kisel: *grozdje kiselo* 4v <15> (Pel. II₁₀ *uva acerba*).

kripak: *kripka duša* 21 <42> (Pel. VI₁₃ *fortis anima*), *kripke pameti* 26 <50> (Pel. VII₃₁ *forti animo*).

kriv: *Od utrpljen'ja krivoga glasa* 41 <72> (nasl.) (Ruf. 99 nema).

lip: *lip obsekvij* 80 <98> (Joan. I₁₅ *exsequiis*); *žene nikoje lipe* 11v <33> i var. čl. *niku ženu lipu* 107 <146> (Pel. V₂₂ *mulieris cuiusdam pulchræ*), *mladcu lipu i ženi njegovu lipi* 100 <135> (nema lat. izvornika²⁵). U prvom primjeru, gdje je atribut izbor našega prevoditelja, on stoji ispred imenice; u drugom slijedi lat. uzor – iza imenice; u trećem možemo također pretpostaviti lat. utjecaj.

ljut: *konj ljuti* 10v <31> (Pel. IV₄₆ *equus fervens*).

mal: *za male mišljen'ja* 31v <56> i var. čl. *za malo utrpljen'je* (Pel. VII₄₃ *pro parvis cogitationibus*), *na mali deli* 76v <96> (2x) (Pel. XVIII₃ nema), *u/v malo dan* 12v <34>, 74v <95> (Pel. V₂₇, Joan. II₁₂ *intra paucos dies*), *v malo vrime* 28v <54> (Pel. VII₄₀ *in parvo tempore*), *malu punestricu* 51v <77> (Pel. XVIII₃ *parvamque ... fenertellam*) i dr. Nema potvrda za postpoziciju atributa.

manen: *maneno govoren'je* 75 <96> (Pel. XVIII₃ drukčije).

milostiv: *vsemogući Gospodin milostivi* 104v <137> (Ruf. *Dominus*) – sintagma s jednim atributom ispred, a drugim iza imenice očito je stvar stilističkoga izbora našega prevoditelja.

mimojdući ('prošli, bivši'): *mimojduće grisi* 45 <74> (Pasch. XXIII₁ *præterita ... peccata*); *od riči mimojduće* 104v <138> (Pel. I₂ *de re transacta*) – oba je puta položaj atributa uvjetovan lat. izvornikom.

mledan: *mledna života* 78v <98> (Joan. I₁₅ *moribus*); *telo mledno* 129v <178> (Pel. VII₄₅ *corpore delibem*) – u prvom primjeru, gdje nema lat. adekvata, atribut je ispred imenice; u drugome slijedi lat. uzor.

²⁵ Formula: *nema lat. izvornika* znači da nam taj izvornik nije poznat ili autorici nije bio dostupan.

- (moćan)/moćniji:** *moćnija duša* 116v <155> i var. čl. *kriпка duša* 21 <42> (Pel. VI₁₃ *fortis anima*).
- mogući:** *kralj mogući* 100 <135> (nema lat. izvornika).
- mrtav:** *nikoga človlka mrtva* 53v <78> (Joan. III₁₆ *hominis mortui*).
- nag:** *na telo nago* 20-20v <40> i var. čl. *na telo tvoje nago* 115v <153> (Pel. VI₁ *corpore tuo nudo*).
- natural:** *naturalo telo Isukrstovo/Isukršće* 75, 75v <96> (Pel. XVIII₃ *naturaliter corpus Christi, natura corpus Christi*).
- navlastan:** *vodu navlasnu* 51v <77> (Thais. *aquam meam* – sveza voda navlasna ('mokraća') ima pridjev u postpoziciji iz stilskih razloga (tabu pojam; u lat. je na mjestu našeg pridjeva posvojna zamjenica).
- nečist:** *nečisti duh* 97 <129> (nema lat. izvornika), *nečistimi glasi* 42 <72> (Ruf. 99 *his vocibus insultantes*), *nečisto mišljen'je* 14 <36> i var. čl. 109v <149> (Pel. V₃₀ *sordida cogitatio*), *nečistim zakonom* 41v <72> (Ruf. 99 drukčije), *v kom nečistom zdihan'ji* 6 <18> (Pel. III₃ *in quo pessimo gemitu*), *nečista života* 45v <74> (Pasch. XXIII₁ *turpis vitæ*); *grihom nečistim* 108 <147> (Pel. V₂₇ drugačije: *fornicatus sum*), *od griha nečistoga* 79v <98> (Joan. I₁₅ *libidinem*), 121 <164> (Pel. VII₂₆ *fornicationis*), *u mišljen'jah nečistih* 123v <171> (Pel. VII₃₄ *in cogitationibus turpibus*), *nika žena nečista* 110 <150> (Pel. V₃₇ *mulier quædam inhonesta*). Sintagma *nečisto mišljen'je* može imati atribut i u postpoziciji, ovisno o lat. izvorniku. U svezi *grih nečisti* ('puteno općenje'), koja nema istovrsnoga adekvata u lat. izvorniku, atribut dolazi u postpoziciji iz stilskih razloga (tabu pojam) (usp. *plteni grih*).
- nemilostiv:** *nemilostivi Julijan* 74v <95> (Joan. II₁₂ *impiissimus Julianus*).
- nevoljan:** *ja nevoljni grišnik* 17 <38> (Pel. V₃₈ *infelix*), *od nevoljnoje matere tvoje* 82v <98> (Joan. I₁₅ nema) – u oba primjera atribut je bez lat. adekvata.
- nezmeran:** *nezmerno vesel'je* 85v <103> (Pel. III₁₆ *inerrabile gaudium*); *muke nezmerne* 96v <128> (Pel. III₃ nema).
- obličan:** *blago oblično* 134 <187> (Pel. VIII₁₉ *thesaurus manifestus*).
- ognjen:** *konopac ognjen* 59v <84> (Joan. III₂ *fumus ignis*), *kolonda ognjena* 55 <81> (Pasch. XXXIII₁ *columna ignea*), *oružje ognjeno* 59 <84> (Joan. III₂ *gladium ignis*), *palicu ognjenu* 64v <90> (2x) (Joan. III₁₃ *tridentem igneum*), *peč ognjenu* 82 <98> (Joan. I₁₅ *fornacem ignis*), *plami ognjen* 59 <84> (Joan. III₂ *lampas ignis*), *plami ognjeni* 44v <74> (Pel. V₃₇ *flamma*), *svića ognjena* 90v <113> (Pel. IV₂₅ *lampada ignis*) – postpozicija atributa po lat. uzoru; tako i u jedinom primjeru gdje u lat. nema atributa. Pridjev se značenjski djelomično podudara s *paklen*.
- ostar:** *ostrim glasom* 81 <98> (Joan. I₁₅ *aspera voce*).
- paklen:** *muka paklena* 82 <98> (Joan. I₁₅ *poenas*), *tamnost paklenu* 83v <98> (Joan. I₁₅ *tartarorum tenebras*) – postpozicija atributa mimo lat. utjecaja iz stilskih razloga: naglašavanje opasnosti od paklenih nevolja. – Usp. i *ognjen*.
- plačan:** *glas plačan* 9 <26> i var. čl. *glas plačni* 87v <108> (Pel. III₂₆ *vocem*

lugubrem), *Mesto plačno* 7v <21> (Pel. III₁₃ *Locus flendi*).

plten: *Pltenoga deletan'ja* 2 <4a> i var. čl. *Plteno počivan'je* 105v <141a> (Pel. I₁₅ *Carnalem repausationem*), *da zgriši pltenim grihom* 115 <152> i var. čl. *da učini grih plteni* 19v <39> (Pel. V₃₉ *facerem eum fornicari*), *ot pltenoga griha* 10v <31a> i var. čl. *nečistoće pltene* 91 <116a> (Pel. VI₄₇ *fistulas delectationum*), *plteno pohotin'je* 99v <133> (nema lat. izvornika); *grihom pltenim* 12 <34> i var. čl. *grihom nečistim* 108 <147> (Pel. V₂₇ *fornicatus*), *v grih plteni* 12-12v <34> – var. čl. *u preljubodijstvo* 108 <147> (Pel. V₂₇ *in fornicationem*), *ot griha pltenoga* 16 <38> i var. čl. *pohotin'je plteno* 111v <151> (Pel. V₃₈ *a fornicatione*), *protiv pohotin'ju pltenomu* 99v <133> (nema lat. izvornika), *krozi ... zelen'je plteno* 15v <37> i var. čl. *krozi veliko važgan'je poželin'ja pltenoga* 111 <150> (Pel. V₃₇ *propter nimiam flammam concupiscentiæ carnalis*), *žalost pltenu* 21 <42> (Pel. VI₁₃ *tribulationem quidem carnis*). Pridjev *plten* ima niži stupanj stilske obilježenosti od *nečist* (kad se odnosi na tjelesnost), pa sveza *plteni grih/grih plteni* može imati atribut i ispred i iza imenice (usp. *grih nečisti*); isto vrijedi za svezu *plteno pohotin'je* (*poželin'je*)/*pohotin'je* (*želen'je*) *plteno* ('požuda'). U ostalim primjerima mjesto atributa uglavnom je uvjetovano lat. izvornikom. – Usp. i *telesan*.

pokoran: *život pokorni* 57 <84> (Joan. III₂ nema).

potamnil: *potamnilo telo* 46v <75> (Pasch. XXIII₂ *nebulosum ... corpus*).

prav: *prava ljubav* 108-108v <147> (Pel. V₂₇ nema), *krozi pravi spovid* 44 <74> (nasl.) (Pasch. XXIII₁ nema); *Ot vere pravoje* 1 <2> (nasl.), *veru pravu* 1 <2> i var. čl. 104v <139> (Pel. I₃ *fidem rectam*) – antepozicija atributa izbor je našeg prevoditelja; postpozicija je pod lat. utjecajem, a u naslovu, kojega u lat. nema, dolazi iz stilskih razloga. Stilska obilježenost pojačana je i gramatičkim oblikom *pravoje* (crsl.).

pravadan: *muža pravadnoga* 18v <39> (nasl.).

prazdan: *drugu prazdnu celu* 101 <137> (Ruf. 26 *aliam vacantem cellulam*).

predrag: *vonje predragoje* 44 <73> (Ruf. 162 *grato odore*) – naš prevoditelj naglašava atribut i položajem i ekspresivnijim gramatičkim oblikom.

prelip: *prelipimi svitami* 52v <77> (Thais. *pretiosis vestibus*).

preljubodijan: *s muži preljubodijnimi* 79 <98> (Joan. I₁₅ *cum viris luxuriosis*).

presan: *presno meso* 77 <96> (Pel. XVIII₃ *carnibus crudis*) – pridjev iz značenjske kategorije konkretnosti dolazi kao atribut ispred imenice po izboru našeg prevoditelja.

prezdan: *svrhu jame prezdanoje* 5 <16> (Pel. II₁₂ *supra lacum profundissimum*) – umj. superlativa naš prevoditelj bira ekspresivniji gramatički oblik.

prezkončen: *prezkončenih slz* 6 <18> (Pel. III₃ *infinitas lacrymas*).

priprošć: *svite priprošće* 50 <77> (Thais. *habitu sæculari*).

prten: *prtene svite* 21 <42> (Pel. VI₁₃ *vestimenta*) – pridjev iz značenjskoga kruga konkretnosti po izboru je našega prevoditelja u antepoziciji.

raskošan: *iz vrtla raskošnoga* 100v <135> (nema lat. izvornika).

- razlučan:** *razlučni grisi* 73v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *varia peccata*), *razlučnim mišljen'jem* 118v <158> (Pel. VII₁ *confusionem cogitationum*), *razlučne vaščine* 74 <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *diversas*); *navišten'ja razlučna* 23v <45> (nasl.), *ploda razlučnoga* 81v <98> (Joan. I₁₅ *varias arbores*) – postpozicija atributa oba je puta izbor našega prevoditelja.
- rečen:** *rečena vladika* 95 <126>, *rečenoj vladiki* 94 <126> (Pel. II₇ *supradicta matrona, supradictæ matronæ*); *k mostiru zgora rečenomu* 72v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *ad supradictum monasterium*) – postpozicija je izbor našega prevoditelja.
- sit:** *koludar sit* 92 <119> (nema lat. izvornika) – postpozicija zbog naglašavanja pojma sitosti.
- skušen:** *učenika skušena* 29v <56> i var. čl. 127v <177> (Pel. VII₄₃ *quendam discipulum probatum*).
- slavan:** *slavno i svitlo prebivan'je* 103v <137> (Ruf. 26 *gloriosam et splendidam ... mansionem*); *mesto slavno* 30v <56> i var. čl. *sedo slavno* 128v <177> (Pel. VII₄₃ *locum gloriosum*), *života slavnoga* 73 <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *vita gloriosum*) – položaj atributa pod lat. utjecajem.
- slzan:** *u luku slznu* 100v <135> (nema lat. izvornika; inače u lat. *vallis lacrimarum*) – sveza *luka slzna* ('ovozemaljski svijet') ima atribut u postpoziciji pod lat. utjecajem.
- smrtan:** *u grihu smrtnom* 44v <74> (Pasch. XXIII₁ *nimiæ impuritatis*).
- srđit:** *srđita vidin'ja* 81 <98> (Joan. I₁₅ *aspectu autem horribilis*).
- star/stariji/najstariji:** *starih nekrstjan* 119 <159> (Pel. VII₁₀ *antiquitus ... paganorum*), *stari otci* 122v <169> i var. čl. *oce stare*²⁶ 26 <51> (Pel. VII₃₂ *Patres*), *niki od starih otac* 59v <85> (Joan. I₁₇ *quidam Patrum*), 85v <103> (Pel. III₁₆ *Syncretica!*), *nikomu od starih otac* 92 <120> (Pel. V₁₉ *ad quendam senem magnum*), *stariji brat* 59v <84> (Joan. III₂ *major frater*), *najstariji učenik* 52v <77> (Thais. *major discipulus*); *Niki od otac starih* 44 <74> (Pasch. XXIII₁ *Quidam de Patribus*), *u svitah (vele) starih* 33 <58> i var. čl. 132 <182> (Pel. VIII₁₀ *vestimento utens*), *ot Tebeis starih* 18v <39> i var. čl. *od Tebej starih* 113v <152> (Pel. V₃₉ *de Thebæis senibus*). Osim stalne sintagme *stari o(t)ci//o(t)ci stari/oce stare*, u kojoj je mjesto atributa određeno izborom našeg prevoditelja, ostali atributi ravnaju se prema lat. izvorniku.
- strašan:** *strašna obraza* 70 <92> (Joan. III₁₂ *terribilis aspectu*), 82 <98> (Joan. I₁₅ *terribiles aspectu*) i u istom čl. *obraza strašna* 81 <98> (Joan. I₁₅ *aspectu autem horribilis*), *strašni sud božji* 6 <18> i var. čl. *on strašni dan od suda božja* 83v <98> (Pel. III₃ *terribile imaginare iudicium*) – atribut se ravna po lat. izvorniku.
- svet**²⁷: *pred svetov bratjev* 33v <60> (Pel. VIII₂₁ *coram tantis fratribus*), *ot sveta*

²⁶ Nominativ množine.

²⁷ Kada nije stalni epitet, nego znači svojstvo.

človika 33 <58> i var. čl. [od] človika sveta 132v <182> (Pel. VIII₁₀ *de sancto homine*), sveti muži 95v <126> (Pel. II₇ *sanctos viros*), vašega sveta otca 14v <37> (Pel. V₃₇ *istum solitarium vestrum*), onoga sveta pustinjaka 43 <72> (Ruf. 99 *anachoretæ illi*), svetoje spomene Atanazij 7v <22> i var. čl. svete spomene Atanazij 84v <101> (Pel. III₁₄ *sanctæ memoriæ Athanasius*), Svetoga spomenen'ja Teofilus 7 <19> (Pel. III₅ *Sanctæ memoriæ Theophilus*), sveti sakramenti 59v <85> (Joan. I₁₇ *sanctorum sacramentorum*), sveti starci 101 <137> (Ruf. 26 *sancti seniores*), sveta života 37v <68> (Pel. IX₁₂ *sanctæ vitæ*) i dr.²⁸, te u sv. Sveto pismo ('Biblija') 1 <3> (Pel. I₁₁ *Scriptura*), 71 <93> (Pel. XVIII_{19(A-B)} *sanctis libris*); oče sveti 40v <71> (Ruf. 97 *sanctissime Pater*), gospodine sveti 102 <137> (Ruf. 26 *domine sancte*). Pridjev *svet* kao atribut dolazi uglavnom u antepoziciji (kao u lat., ali i u primjerima gdje u lat. nema atributa). Za stalnu sintagmu *svete spomene/svetoga spomenen'ja* prema lat. *sanctæ memoriæ* usp. *dobar*. Samo su dva primjera za postpoziciju: u jednome naš prevoditelj bira postpoziciju iz stilskih razloga (kad je u lat. superlativ *sanctissime*, što bi kod nas trebalo prevesti s *najsvetiji* – usp. *drag*), a u jednome slijedi lat. uzor.

svital: *veliki i svitli dari božji* 52v <77> (Pel. VII₂₉ *magna et præclara dona Dei*), *svitlo prebivanje* 103v <137> (Ruf. 26 *splendidam ... mansionem*), *svitla obraza* 47 <75> (Pasch. XXIII₂ *clara facie*), 52v <77> (Thais. *clara facie*) – za variranje *svital obraz/obraz svital* primjer v. pod *bel*.

1. svršen (1. 'izučen, gotov', 2. 'savršen'): *niki ot svršenih likarov* 22v <44> i var. čl. *niki naučen likar* 117 <157> (Pel. VI₂₁ *quidam de expertis medicis*); *koludar svršen* 75 <95> (Joan. II₁₂ *monachus magnus*).

2. svršen ('prošli, bivši'): *Od prešastja svršenih* 43v <73> (nasl.) – postpozicija očito iz stilskih razloga.

taman: *djavla tamnoga* 6v <18> (Pel. III₃ *tartarorum tenebras*), *u jednoj hiži tamni* 82 <98> (Joan. I₁₅ *in domo tenebrosa*).

tašč (1. 'prazan'; 2. 'isprazan'): *tašće slave* 2 <4a> i var. čl. *tašća slava* 105v <141a> (Pel. I₁₅ *vanam gloriam*), *Protiva tašće slavi* 21v <43> (nasl.), *Protiv tašći slavi* 63v <90> (nasl.), *tašće riči* 133 <183> (Pel. VIII₁₁ *vanum nomen*); *plav tašća* 34 <62> (Pel. IX₁ *vacua navis*), *za pitan'je tašće* 54v <80> (Pasch. XXX₁ *per interrogationem hujusmodi*) – *tašća slava* je stalna sintagma; u primjeru *plav tašća* postpozicija je izabrana zbog isticanja atributa: *plav* ('lađa'), naime, vrijedi i kada je *tašća* ('prazna').

telesan: *telesnimi deleti* 92 <118> (Pel. V₂ *a corporalibus delectationibus*), *telesni pokoj* 91 <115> (Pel. IV₃₂ *corporalis quies*), *Od telesnoga pokoja* 91 <115> (nasl.), *telesnu vojsku* 5 <16> (Pel. II₁₂ *corporale bellum*); *žalosti telesne* 116 <155> (Pel.

²⁸ Kratica *i dr.* znači da ima i drugih primjera; kratica *i d.* znači da ima istih potvrda i na drugim mjestima.

VI₁₃ *tribulationem quidem carnis*). – Usp. i *plten*.

tesan: *jednu celicu vele tesnu* 51v <77> (Thais. *in cellula parva ducens*).

(težak)/teži: *u težih mukah* 54 <78> (Joan. III₁₆ *nema*).

trepetičan: *ženu trepetičnu* 7v <22> (Pel. III₁₄ *mulierem theatricam*).

trezam: *trezma pamet* 99 <132> (*nema lat. izvornika*).

tvrd: *jednu stenu tvrdu* 57v <84> (Joan. III₂ *duram petram*) – naš je prevoditelj dodao atribut *jedan*, a pridjevski je atribut stavio u postpoziciju.

vašćin ('nepošten, nečastan'): *ljudem vašćinim* 85 <101> (Pel. III₁₄ *drukčije*).

velik/vekši/veći: *velik devocijon* 96v <129> (*nema lat. izvornika*), *velik grih* 98v <131> (*nema lat. izvornika*), *moje velike grihi* 35v <65> (Pel. IX₉ *mea magis peccata*), *velika razuma* 39-39v <70> (Pel. X₁₀ *magnæ discretionis*), *velika rvanja i tegoća* 85v <103> (Pel. III₁₆ *Labor et magnum certamen*), *od velika smrada* 51v <77> (Thais. *nema*), *niki veliki starac* 60 <85> (Joan. I₁₇ *quidem magnus senex*), *od velika straha* 54 <78> (Joan. III₁₆ *nema*), *krozi veliki strah* 53 <77> (Thais. *horum cogitationem*), *velika tela* 81 <98> (Joan. I₁₅ *grandi ... corpore*), *veliko vesel'je* 24 <45> (Pel. VII₁ *magnum gaudium*) i dr.; *u bolzini veliki* 68 <91> (Joan. III₁₁ *in dolore valido*), *brime veliko* 77v <97> (Pasch. XXXVI₃ *sarcinam*), *glasa velika* 73 <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *famæ ac nominis grandis*), *glasom velikim* 65 <90> (Joan. III₁₃ *voce magna*), 119v <159> (Pel. VII₁₀ *voce magna*), *grisi velike* 50 <76> (Pasch. XXIV₂ *poenitentiam ejus*), *sa umiljen'jem velikim* 103 <137> (Ruf. 26 *cum gratiarum actione*), *s vesel'jem velikim* 77 <96> (Pel. XVIII₃ *cum gaudio*) i dr. Pridjev *velik* obilno je zastupljen kao atribut – A : P =²⁹ 41 : 20. Dolazi u obje pozicije uz iste imenice, apstraktne i konkretne, nekad slijedeći lat. uzor, nekad po izboru našega prevoditelja.

veran: *Od vernoga pokajan'ja* 46 <75> (nasl.) (Pasch. XXIII₂ *nema*), *vernov pokorov* 46 <74> (Pasch. XXIII₁ *per poenitentiam*) – antepozicija je oba puta izbor našega prevoditelja.

vesel: *duše vesele* 46v <75> (Pasch. XXIII₂ *læto animo*) – postpozicija je izbor našega prevoditelja.

vlašć: *za vlašća dela moja* 82 <98> (Joan. I₁₅ *de propriis operibus*); *očima vlašćima* 80v <98> (Joan. I₁₅ *propriis oculis*) – postpozicija je izbor našega prevoditelja.

vnog: *vnoga bratja* 101v <137> (Ruf. 26 *quamplurimi fratres*), *sa vnozimi bratjev (!)* 60 <85> (Joan. I₁₇ *cum pluribus fratribus*), *vnoga dobra* 83 <98> (Joan. I₁₅ *multam ... retributionem*), *vnogih duš* 48v <76> (Pasch. XXIV₂ *multis animabus*), *u vnozih grisih* 78 <97> (Pasch. XXXVI₃ *in peccatis plurimis*), *krozi vnohu ljubav* 12v <34> (Pel. V₂₇ *pro multa charitate*), *vnozi ljudi* 51v <77> (Thais. *drukčije*), 94v <126> (Pel. II₇ *multi homines*), *u ... vnozih smišan'jah* 123v <171> (Pel. VII₃₄ *in ... multa perturbatione*), *vnozih svitnih* 8 <23> i var. čl. *vnozih pripročih* 85v

²⁹ Formula A : P = znači: omjer antepozicije i postpozicije iznosi.

<102> (Pel. III₁₅ *multos sæculares*), *vnoga vaščina* 70v <92> (Joan. III₁₂ *multis ... suplicis*); *dni vnogi* 42v <72> (Ruf. 99 *diebus plurimis*), *jimin' je vnogo* 79 <98> (Joan. I₁₅ *substantia multa*), *uboz i vnozi* 130 <179> (Pel. VII₄₆ *pauperes*) – naš prevoditelj jednom stavlja atribut u antepoziciju i jednom u postpoziciju mimo lat. izvornika, u prvom slučaju slijedeći naš redovni red riječi, a u drugom dodajući atribut gdje ga u lat. nema, želeći značenjski dopuniti izvornik.

vsemogući: *vsemogući Gospodin* 104v <137> (Ruf. 26 *Dominus*); *Bog vsemogući* 100v <135> (nema lat. izvornika).

zal/gorši: [*za*] *zalo činjen' je* 83 <98> (Joan. I₁₅ *malorum actuum*), *zla volja* 41 <75> (Ruf. 97 *nema*), 54 <79> (nasl.) (Pasch. XXV₄ *nema*); *druga muka gorša* 54 <78> (Joan. III₁₆ *pejus tormentum*) – dodavanje prvog atributa (zamjenički pridjev identiteta) i postpozicija po izboru našega prevoditelja.

zelen: *travu zelenu* 63 <89> (Joan. III₁₀ *viridem herbam*) – atribut *zelen* uz *trava* je pleonazam, pa ga naš prevoditelj, osjećajući njegovu suvišnost, smješta u postpoziciju i tako dobiva stilski prihvatljiviju figuru.

zlat: *konopac zlat, rimenču zlatu, studenac zlat* 37 <67> (Pel. IX₁₁ *situlam auream, funem aureum, puteum aureum*).

zrel: *grodzju zrelu* 4v <15> (Pel. II₁₀ *uvæ maturæ*).

žalostan: *duh človičanski žalostan* 63 <89> (Joan. III₁₀ *odore hominum*) – atribut *žalostan* dodao je naš prevoditelj i on određuje sintagmu *duh človičanski*.

1. 3. Odnosni pridjevi u atributnoj funkciji

Odnosni pridjevi potvrđeni u ovom tekstu odnose se na osobna imena i na imenice što znače osobe (posvojni pridjevi), na toponime i na imenice što znače mjesto, a neki pridjevi su općeg odnosnog značenja. Posvojni pridjevi sklanjaju se po paradigmi neodređenih pridjeva, a ostali odnosni pridjevi imaju neutraliziranu opreku po određenosti.

1. 3. 1. Pridjevi koji se odnose na osobna imena i na imenice što znače osobe

Ova skupina obuhvaća posvojne pridjeve na -Ø (<-jb>, -ov/-ev, -ij/-ji (<-bjb/-bji>), koji označavaju pravu pripadnost, te odnosne na -ski, a značenja im je kadšto teško odijeliti.

1. 3. 1. 1. Posvojni pridjevi

Posvojni pridjevi u ŽSO najčešće dolaze umj. latinskoga posvojnoga genitiva, koji uglavnom stoji u postpoziciji, pa i kod njih prevladava postpozicija.

Antonj: *na pokaran' je Antonje* 119 <158> (Pel. VII₁ *ad correptionem et cautelam dandam Antonio*).

božji/boži/božiji: *hoteći vzeti božje tilo* i u istom članku *po vzetji tela božja* 44v <74> (Pasch. XXIII₁ *post oblationem, Cum autem corpus Domini suscepissent*),

po božjem dopušten'jem (!) 11v <33> (Pel. V₂₂ *Dei dispositionem*), božju milost 71v <92> (Joan. III₁₂ *Deum*), božji neprijatelj 79v <98> (Joan. I₁₅ *Dei ... inimicus*), s božjev pomoćev 121v <165> (Pel. VII₂₇ *Deo cooperante*), božju slavu i u istom članku slavu božju 38, 38v <68> (Pel. IX₁₂ oba puta: *gratiam Dei*), božju volju 52v <77> (Thais. *Dei voluntate*), po boži želji 1v <3> (Pel. I₁₁ drukčije); an'jel boži 45 <74> (Pasch. XXIII₁ *angelus Domini*), človika božja 22 <43> (Pel. VI₁₅ *hominem Dei*), dobrota božja 46 <74> (Pasch. XXIII₁ *Dei bonitatem*), v kraljestvo božje 8 <23> (Pel. III₁₅ *ad regnum*), milost božja 131 <180> i var. čl. slava božja 32 <57> (Pel. VII₄₇ *gratia Dei*), pomoć božja 123v <170> (Pel. VII₃₃ *adjutorium Dei*), sina božja 125 <174> (Pel. VII₃₈ *Filium Dei*), srčba božja 110v <150> (Pel. V₃₇ *ira*), Od/Ot straha božja 7 <20>, 8v <24>, 84 <99>, 87 <106>, 106 <143> (nasl.), Od suda božija 5 <17> (nasl.), za nepomnju zapovidi božje 82v <98> (Joan. I₁₅ *pro contemptu Dei*) itd. – A : P = 8 : 79. Pospozicija, iako najčešće pod lat. utjecajem, izazvana lat. posvojnim genitivom, koji najčešće stoji iza imenice, a u našem je tekstu pokazatelj stilske obilježenosti. To pokazuju naslovi *Od/Ot straha božja*, *Od suda božija*, kojih nema u lat. tekstu, te sveza *božje tilo/telo božje* ('hostija'), u kojoj je prvi lik vjerojatno iz opće upotrebe, a drugi knjiški, koji pored izmijenjena redosljeda ima i ekavski refleks jata, što može biti utjecaj crsl. izgovora. Izravnim prijevodom lat. *timor Dei* našim posvojnim pridjevom nastaje u nas neuobičajena sintagma *strah božji umj. strah od boga*, tako npr. *očutih strah boži* 44 <73>, *pridet/pride v njega strah božji* 2v <8>, 106 <143>, *prišal bi mu strah božji* 87 <106> i dr. – Usp. *gospodinj*.

človičij: sled človičij 66 <91> (Joan. III₁₁ *vestigia hominis*).

djavalj: delo djavlje 106v <145> (Pel. V₁₉ *operatio est ista diaboli*), po delu djavlju 14v <37> (Pel. VII₃₇ *juxta operationem Satanæ*), ova hći djavlja 111 <150> – var. čl. ova hći djavla (Pel. V₃₇ *filia ista diaboli*), kriposti djavlje 99 <132> (nema lat. izvornika), narejen'jem djavljim 110 <150> (Pel. V₃₇ *juxta operationem Satanæ*), potaknutjem djavljim 89v <113> (Pel. IV₂₅ *opera diaboli*), sime djavlje 121 <165> (Pel. VII₂₇ *diabolica semina*) – postpozicija pod lat. utjecajem, osim u zadnjem primjeru, gdje je vjerojatno pod utjecajem ostalih atributnih sintagmi s atributom *djavalj* u postpoziciji.

gospodinj: an'jel gospodinj 23 <44> i var. čl. 118 <157> (Pel. VI₂₁ *angelus Domini*) i d., pred obrazom gospodinjim 61 <87> (Joan. I₃ *in conspectu Domini*), po prišastji gospodinji 86v <105> (Pel. III₂₁ *in adventu Dei*), strah gospodinj 10v <30> (Pel. IV₃₂ *timorem Domini*), telo gospodinje 97 <129> (nema lat. izvornika) i dr. – ukupno 13 puta, sve u postpoziciji, pod utjecajem latinskoga posvojnog genitiva. – Usp. *božji/boži/božiji*.

Isukrstov/Isukršć: *progonitelj Isukrstov* 99v <133> (nema lat. izvornika), *slugu Isukrstova* 69 <92> (Joan. III₁₂ *aliquem Christo servientem*), *telo Isukrstovo* 75 <96> i u istom članku *telo Isukršće* 75v (2x) (Pel. XVIII₃ sva tri puta *corpus Christi*), *tela Isukršća* 96v <129> (nema lat. izvornika), *po kriposti Isukršći* 70 <92> (Joan.

III₁₂ *per potentiam Christi*), za ljubav Isukršću 97 <129> (nema lat. izvornika), nevesticu Isukršću 68 <91> (Joan. III₁₁ *Christi ... sponsam*) – samo u postpoziciji, bez obzira na lat. izvornik.

Makarijev: *cela Makarijeva* 57 <84> (Joan. III₂ *cella abbatis Macarii*).

Mojsijev: *cela Mojsijeva* 132v <182> (Pel. VIII₁₀ *cella abbatis Moysi*).

popov: *hčer popovu* 16 <38> (Pel. V₃₈ *filiam sacerdotis paganorum*).

1. 3. 1. 2. Odnosni pridjevi

človički/človičanski³⁰: *rukami človičkimi* 7 <20> (Pel. III₈ *in manu hominis*); *duh človičanski* ('čovječji vonj, miris') 63 <89> (Joan. III₁₀ *odore hominum*), *narod človičanski* 86v <105> (Pel. III₂₁ *hominum genus*), *natura človičanska* 77 <96> (Pel. XVIII₃ *humanam naturam*) – sve postpozicija, bez obzira na lat. izvornik.

idolski: *popa idolskoga* 18v <39> – var. čl. *popa idolov* 113 <152> (Pel. V₃₉ *sacerdotis idolorum*).

koludarski: *abitu koludarskomu* 131v <181> (Pel. VIII₉ *monachi habitu*), *reda koludarskoga* 112, *red koludarski* 112v <151> (Pel. V₃₈ *oba puta propositum monachi*).

krstjanski: *crikva krstjanska* 75v <96> (Pel. XVIII₃ *Ecclesia catholica*).

paganski: *popa paganskoga* 111v <157> (Pel. V₃₈ *sacerdotis paganorum*).

ženski: *u nikom molstiri ženskom* 71v <93> (Pel. XVIII_{19(A-B)} *in quodam monasterio feminarum*).

1. 3. 2. Pridjevi koji se odnose na toponime i na imenice što znače mjesto

nebeski: *cesarstvo nebesko* 129v <177> i var. čl. *kraljestvo nebesko* 31v <56> (Pel. VII₄₃ *Regnum coelorum*), *kraljestva nebeskoga* 6v <18> i var. čl. *prida vsim dvorom nebeskim* 83v <98> (Pel. III₃ *regnum coelorum*), 78 <97> (Pasch. XXXVI₃ *regnum Dei*), *kriposti nebeske* 56v <83> (Pasch. XXXIV₁ *drukčije*), *na visini nebeskoj* 17v <38> i var. čl. *s visine nebeske* 113 <151> (Pel. V₃₈ *in altitudine coeli*).

olibanski: *drivje olibansko* 54v <79> (Pasch. XXV₄ *ligna Libani*³¹).

tabonejski: *u tabonejski molstir od žen* 72v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *ad Tabennesiotarum monasterium feminarum*).

1. 3. 3. Pridjevi općeg odnosnog značenja

njižnji: *u nižnjoj pustinji* 69 <92> (Joan. III₁₂ *in interiorem eremum*), *nižnje stanja* 68v <91> (Joan. III₁₁ *in interiorem eremum*), *u nižnjih stranah* 14 <37> i var. čl.

³⁰ Lik *človički* upotrebljava prvi prevoditelj, a *človičanski* drugi.

³¹ Naš prevoditelj strano *Libani*, tj. *libanski*, zamjenjuje domaćim *olibanski* (prema *Olib*).

110 <150> (Pel. V₃₇ *in interioribus*); u pustinju nižnju 65v <91> (Joan. III₁₁ *in interiore eremum*).

pokojni ('koji se odnosi na pokoj'): *od pokojnoga narejen'ja* 93 <123> (Pel. II₁ *a quietis proposito*).

prijnji: *prijnji teg moj* 67 <91> (Joan. III₁₁ dukčije).

svitni ('svjetski, od ovoga svijeta'): *od svitnih pečal* 2v <6> (Pel. I₁₇ *a sæcularibus curis*), *nici svitnoga reda* 29v <56> (Pel. VII₄₃ *laicos quosdam religiosos*); *s ljudi svitnimi* 4 <12> (Pel. II₁ *cum viris sæcularibus*), *maneniju svitnu* 63v <89> (Joan. III₁₀ *materiam mundi*), *Protiv pečali svitnoj* 54v <80> (Pasch. XXX₁ *De curiositate vitanda*) – antepozicija je jednom pod lat. utjecajem, a drugi put, u sv. *svitni red* ('laici'), koja nema lat. adekvata, prema vlastitu prevoditeljevu izboru; postpozicija je prema lat. uzoru.

sujnji: *na sujnji dan* 73v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)}} *in die iudicii*) – sv. *sujnji dan* ('dan posljednjega suda') vjerojatno je iz narodnoga govora.

včeranji: *včeranji dan* 38 <68> (Pel. IX₁₂ *hesterna die*).

vičnji: *vičnji oganj* 15 <37> i var. čl. 110v <150> (Pel. V₃₇ *ignem æternum*), *one vičnje muke* 49 <76> (Pasch. XXIV₂ drukčije), *vičnju ... muku* 67v <91> (Joan. III₁₁ *æternum ... supplicium*); *dari vičnji* 46 <74> (Pasch. XXIII₁ *præmia*), *v muke vičnje* 8 <23> (Pel. III₁₅ *ad tormenta*), *oganj vičnji* 6v <18> i var. čl. 83v <98> (Pel. III₃ *tartarorum tenebras*), *svitlost vičnja* 98v <131> (nema lat. izvornika), *za život vičnji* 104 <137> (Ruf. 26 *pro vitæ æternæ*) i dr. – A : P = 3 : 9; postpozicija u primjerima gdje u lat. izvorniku nema atributa pokazuje da ju je prevoditelj birao zbog stilskih razloga.

višnji (1. 'povišen'; 2. pren. 'nebeski'): *višnje ... vnožastva* 56 <83> (Pasch. XXXIV₁ *supernæ ... multitudines*); *u mesto višnje*³² 47 <75> (Pasch. XXIII₂ *in altiore locum*) – za pridjev u pravom značenju nema razloga za postpoziciju ni prema lat. izvorniku, ni u kontekstu u kojemu se javlja.

vrimenji: *svitlost vrimenju* 8v <23> (Pel. III₁₅ *lumen istud temporale*).

životni: *vernost životna* 2v <8a> (Pel. I₂₀ *egestas victualium*).

1. 4. Zamjenički pridjevi u atributnoj funkciji

1. 4. 1. Zamjenički pridjevi zamjeničkog postanja

kakov: *kakovu plaću* 82v <98> (Joan. I₁₅ *quales recipio*).

kolik: *koliku dobrotu* 17 <38> (Pel. V₃₈ *tantam bonitatem*), *kolika milost* 47 <75> (Pasch. XXIII₂ *quanta misericordia*), *koliko mučen'je* 67v <91> (Joan. III₁₁ *quantis tormentis*), *kolike muke* 83 <98> (Joan. I₁₅ *quæ poenæ*) i dr. – ukupno 12 puta, samo u antepoziciji.

³² Tj. 'povišeno mjesto'.

nikakov: *nikakov pustinjač* 134 <186> (Pel. VIII₁₇ *solitarius aliquis*).

nikolik: *nikoliko vrime* 89v <113> (Pel. IV₂₅ *aliquanto tempore*).

takov: *takova dela* 110v <150> (Pel. V₃₇ drukčije: *talia agunt*), *suprotiv takovu mišljen'ju* 106v <145> (Pel. V₁₉ *talibus cogitationibus*), *takov nauk* 27v <54> (Pel. VII₄₀ *tale exemplum*), *takovo vrime* 85 <101> (Pel. III₁₄ drukčije: *tale studium*), *takov život* 71v <93> (Pel. XVIII_{19(A-B)} *talem ... vitam*); *muk takovih* 11 <31c> (Pel. IV₄₉ *passionum corporalium*) – postpozicija na mjestu lat. pridjevskog atributa.

tolik: *toliku dobrotu* 112v <151> (Pel. V₃₈ *tantam bonitatem*), *v toliki grihi* 80 <98> (Joan. I₁₅ *nema*), *tolike liposti* 50 <77> (Thais. *tantæ pulchritudinis*), *protiv toliku pliku* 72v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *contra tantum populum*), *tolikim počten'jem* 45v <74> (Pasch. XXIII₁ *tanto honore*), *toliko prominjen'je* 47v <75> (Pasch. XXIII₂ *tantam commutationem*), *toliku slavu* 74 <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *tantam ... gloriam*), *toliku tegoću* 40v <71> (Ruf. 97 *tantum laborem*), *toliko vožen'je* 95 <126> (Pel. II, *tantam navigationem*), *toliko zlo* 79v <98> (Joan. I₁₅ *tam malum*) i dr., uvijek u antepoziciji.

Zamjenički pridjevi zamjeničkog postanja redovno dolaze u antepoziciji; postpozicija je izuzetna, i to na mjestu latinskih pridjevskih atributa.

1. 4. 2. Zamjenički pridjevi identiteta

drugi ('ini, ostali; drugi po redu; jedan, neki; idući'³³): *druga drva* 77v <97> (Pasch. XXXVI₃ *alia ... ligna*), *druge četere dni* 69v <92> (Joan. III₁₂ *alios quator dies*), *druge divojke* 72 <93> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *cæteræ virgines*), *drugi brat* 11v <33> i var. čl. 107 <146> (Pel. V₂₂ *alter frater*), *drugih spicij* 67v <97> (Joan. III₁₁ *alius ... species*), *drugih žen* 11 <32> (Pel. IV₆₈ *altarum feminarum*), *drugim zakonom* 90v <113> (Pel. IV₂₅ *aliquo modo*), *drugu celu* 102 <137> (Ruf. 26 *aliam cellam*) i dr. uz samo dva primjera s atributom u postpoziciji po izboru našega prevoditelja: *niki srarac drugi* 69 <92> (Joan. III₁₂ *alius senex*), *starci druzi* 43v <73> (Ruf. 162 *multi ... senes*).

jedan³⁴: *jednoga brata* 60v <86> (Joan. I₁₀ *fratrem*), *jedan človik bogat* 61 <87> (Joan. I₁₃ *homo, qui erat dives*), *Jedan tada dan* 26v <52> i var. čl. *Jedan bo dan* 123 <170> (Pel. VII₃₃ *Una autem die*), *jedan dan* 44v <74> (Pasch. XXIII₁ *nema*), *jedan ditić* 76v <96> (Pel. XVIII₃ *puerullus*), *jedan drugoga* 37v <68> (Pel. IX₁₂ *singuli ... in alteretrum*), *jedan drugomu* 78, 78v <97> (Pasch. XXXVI₃ *alteri,*

³³ Posebno se obrađuje redni broj *drugi*.

³⁴ R. Katičić na jednome mjestu uzima *jedan* kao zamjenički pridjev identiteta, a na drugome kao zamjenicu identiteta (1986, 397, § 872 e.; 406, § 892). – Pridjevu bi značenje bilo 'nekakav', a zamjenici 'neki'. Ta je dva značenja teško razlučiti, pa se ovdje svi primjeri navode na jednome mjestu. Osim toga, ponekad se ne može razlučiti ni broj *jedan* od pridjeva zamjenice.

drugi put nema), u *jedan grad* 55v <82> (Pasch. XXXIII₃ drukčije), v *jedan grob* 24 <46> (Pel. VII₁₀ *in monumento*), v *jedan kantun* 14v <37> (Pel. V₃₇ drukčije), *jedan priprošći* 61 <87> (Joan. I₁₃ *quidam sæcularis*), 62 <88> (Joan. III₂ (bis) *sæcularis quidam*), *jednu peć ognjenu* 82 <98> (Joan. I₁₅ *fornacem ignis*), *jednu malu punestricu* 51v <77> (Thais. *fenestellam*) i dr.; *Brata jednoga* 111v <151> (Pel. V₃₈ *Frater quidam*) – *jedan* je često dodatak našega prevoditelja – A : P = 53 : 1.

jedini: *jedinoga sina svoga* 45v <74> (Pasch. XXIII₁ *Unigenitum suum*); *misal jedina* 120 <162> (Pel. VII₂₀ *meditatio assidua*).

jini: *jina bratja* 58 <84> (Joan. III₂ drukčije), *jine ... muke* 91v <116c> (Pel. IV₄₉ *passionum corporalium*), *jini starci* 46v <75> (Pasch. *alii senes*) – atribut je u antepoziciji, a samo jednom ima lat. adekvat.

jisti: *ona jista žena* 11v <33> i var. čl. *ona žena* 107 <146> (Pel. V₂₂ *ipsa mulier*), *čaša ona jest krv jista ... tako kruh ... jisto jest telo Isukršće* 75v <96> (Pel. XVIII₃ *calix ipse est sanguis Christi ... panis ... corpus Christi est*) – pridjev, koji nema adekvata u lat. tekstovima, pojačava značenje imenice 'upravo ona koja, upravo ono koje', te dolazi ispred imenice.

nijedan: *nijedno hudo delo* 80v <98> (Joan. I₁₅ *nullum opus turpe*), *nijedan pokoj* 61v <87> (Joan. I₁₃ *nullam requiem*), *nijednoga dobra* 80 <98> (Joan. I₁₅ drukčije), *nijednim računom* (sv. 'nikako') 42 <72> (Ruf. 99 *Nulla hunc ratione*), *nijedno rasrjen'je* 41 <71> (Ruf. 97 nema), *nijednim zakonom* (sv. 'nikako') 22 <43> (Pel. VI₁₅ nema), 46 <74> (Pasch. XXIII₁ drukčije), *nijedno zlo* 32v <57> (Pel. VII₄₇ *nihil enim male*); *bližištvom nijednim* 41 <71> (Ruf. 97 drukčije: *nulla inter nos sumus parentelitatis*), *glada nijednoga* 69v <92> (Joan. III₁₂ *neque famem*) – postpozicija je izbor našega prevoditelja, uvjetovan naglašavanjem (u lat. su drugačije formulacije).

1. sam ('sam glavom, puki', lat. 'ipse ipsissimus'): *samu dušu tvoju* 50v <77> (Thais. nema), *sama konšijencija* 89v <113> (Pel. IV₂₅ *propria conscientia*), *samoga nevesteca* 19v <39> (Pel. V₃₈ *ipsum sponsum*); *Ot prebivan'ja samoga* 1v <4> (nasl.); uz lične zamjenice i povratnu: *nam samim* 96v <128> (Pel. III₃ nema), *u nas samih* 86 <103> (Pel. III₁₆ *in nobis ipsis*), *okolo sebe samoga* 27v <54> (Pel. VII₄₀ *circa ipsum*), *tebe samoga* 10 <28> i var. čl. *sam tebe* 89 <112> (Pel. IV₁₇ *teipsum*), *tebe samoga* 132 <181> (Pel. VIII₉ *teipsum*), *tebi samomu* 113 <151> (Pel. V₃₈ *tibimetipsi*), 131v <181> (Pel. VIII₉ *tibi ipsi*), *ona sama* 51 <77> (Thais. *illa*), *samoga sebe* 23v <45> (Pel. VII₁ *seipsum*), *okolo sebe samoga* 27v <54> (Pel. VII₄₀ *circa ipsum*) – *jedan* je primjer za postpoziciju uz imenicu, i to u naslovu, što je znak stilske obilježnosti, i po *jedan* za antepoziciju uz ličnu i uz povratnu zamjenicu; kada se *sam* uz lične zamjenice i posvojnu ne mijenja, redovito je u antepoziciji: *sam sebe* (11x), *sam sebi* (86x), *sam k sebi* (2x), *sam v/u sebi* (25x) i već navedeno *sam tebe* (gdje bi zapravo trebalo stajati *sam sebe*), uz samo *jedan* primjer za postpoziciju pod lat. utjecajem: (*v*) *sebi sam* 31v <56> (Pel. VII₄₃ *sibi* 82

ipse).

2. sam ('bez drugoga', lat. 'solus'): *samu muku* 45v <74> (Pasch. XXIII₁ *solum tormenta*), *samu onu* 73 <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)}} *solam illam*), *samu ovu rič* 52 <77> (Thais. *sermonem solum*); *ti sam* 47v <75> (Pasch. XXIII₂ *tu solus*).

1. 5. Pridjev nepotpuna značenja u atributnoj službi

Kao pridjev nepotpuna značenja potvrđen je samo *pln*: *tvoju celu toliko plnu črvi* 121v <166>, *oči plni krve* 44v <74>, *stopinje ... plne krve* 49v <76>, *jednu vričicu plnu kruha* 57v <84>. Za pridjev *pln* s dopunom kao naknadno dodan atribut primjere v. u § I. 17.

1. 6. Pridjev dopunjen prilogom u atributnoj službi

Za ovu vrstu atributa našlo se samo nekoliko potvrda, sve u postpoziciji: *postilju prelipo prostrtu* 50v <77>, *celicu vele tesnu* 51 <77>, *didinu veliku vele* 116 <154> i var. čl. *posesijon velik vele* 20v <41>, *v svitah vele starih* 33 <58>, *vodu vele dobru* 37 <67>, [*Kanonik*] *bolizniv vnogo* 97v <130>, *jedna divojka od Rima, bogata vnogo* 94v <126> i možda još poneki primjer.

2. Redni brojevi, broj jedan i brojni pridjevi u atributnoj službi

drugi: *del jedan ... drugi del* 62v <88> (Joan. III_{2(bis)}} *partem unam ... unam partem*), *druga ... nedilja* 17v <38> i var. čl. 113 <151> (Pel. V_{38}} *secunda ... hebdomada*).
jedan³⁵: *Vazmi tebi jedan četrun* 10 <28> i var. čl. *Vazmi jedan kukumar* 89 <112> (Pel. IV_{17}} *Tolle tibi unum cucumerem*), *Prebi pri njem jedan dan* 65 <90> (Joan. III_{13}} *et mansit cum eo die una*), *ni bo dostojan k jednomu dnevi mukam* 25 <48> i var. čl. *ni dostojna za jedan dan muke* 120v <163> (Pel. VII_{25}} *non est idoneus comparari ad unam diem tormentorum*), *vazam ... jedan soldin* 50 <77> (Thais. *sumpto ... uno solido*), *I kada bi svršena jedna nedilja* 17v <38> i var. čl. *Kada splni jednu nidilju* 113 <151> (Pel. V_{38}} *Et cum completa fuisset prima hebdomada*), *jimiše ne veće jednu svitu* 130 <179> (Pel. VII_{46}} *drukčije*) i dr.; *činimo tri deli: del jedan ubozim ...* 62v <88> (Joan. III_{2(bis)}} ... *partem unam pauperibus*) – A : P = 17 : 1.

prvi: *od prvih grihov* 48v <75> (Pasch. XXIII₂ *prioribus peccatis*), *prve grisi* 45v <74> (Pasch. XXIII₁ *prioribus criminibus*), *prvu noć* 98 <130> (nema lat. izvornika), *prvomu redu tvomu* 126v <175> i var. čl. *v prvi urdin tvoj* 28v <54> (Pel. VII_{40}} *priori ordini tuo*); *na dela moja prva* 118 <157> (Pel. VI_{21}} *operum priorum meorum*).
treti: *treti dan* 51 <77> (Thais. nema), 59v <84> (Joan. III₂ *tertio die*), *treti del* 62v <88> (Joan. III_{2(bis)}} *tertiam parte*), *treta nedilja* 18 <38> i var. čl. *treta nidilja* 113

³⁵ V. bilj. 34.

<151> (Pel. V₃₈ *tertia hebdomada*).

troji: *od trojih rvanj* 93v <123a> i var. čl. *o(t) trih rvanj* 4 <12a> (Pel. II₂ *a tribus bellis*).

3. Zamjenički atributi

3. 1. Posvojne zamjenice i povratno-posvojna

Kao posvojne zamjenice služe i genitivi ličnih zamjenica: *naju* za 1. l. dvojine, *nje/njeje*, *njega* za 3. l. jednine, *njiju* za 3. l. dvojine *njih* za 3. l. množine.

moj: *moj brate* 126v <175> (Pel. VII₄₀ *frater*), *iz moje cele* 102 <137> (Ruf. 26 *de cellula mea*), *u mojoj celi* 41v <72> (Ruf. 99 *in cella*), *oda vsega moga činjen'ja* 96 <127> i var. čl. *ot del mojih* 5v <17> (Pel. III₂ *actuum meorum*), *moji drazi* (Pel. V₂ *dilectissimi*), *moje velike grihi* i u istom čl. *moje grisi* 35v <65> (Pel. IX₉ *mea magis peccata, mea peccata*), *u mom mestu* 55 <81> (Pasch. XXXIII₁ *loco meo*), *moje mišljen'je* 55v <82> (Pasch. XXXIII₃ *mea cogitatio*), *s mojim opatom* 89v <113> (Pel. IV₂₅ *cum abbate meo*), *ti budi moj otac, a ja budu učenik tvoj* 104 <137> (Ruf. 26 *tu meus pater esto, et ego discipulus tuus*), *moju ruku* 81v <98> (Joan. I₁₅ *mihi manum*), *mojim šćapom* 102 <137> (Ruf. 26 *cum baculo*), *moje težan'je* 67 <91> (Joan. III₁₁ *opus meum*), *u mom želin'ji* 66v <91> (Joan. III₁₁ *a desiderio meo*) i dr.; *boga moga* 16 <38> i var. čl. 111v <151> (Pel. V₃₈ *deum meum*), *brata moga grišna* 36 <66> (Pel. IX₆ *culpam fratris mei*), *iz krila moga* 90v <113> (Pel. IV₂₅ *de sinu meo*), *mati moja* 80v <98> (Joan. I₁₅ *mater*), *mišljen'ja moja* 23v <45> (Pel. VII₁ *cogitationes meæ*), *krozi nerazum moj* 76 <96> (Pel. XVIII₃ *per ignorantiam*), *sprida obraza moga* 35v <65> (Pel. IX₉ *ante faciem meam*), *opat moj* 103 <137> (Ruf. 26 *abbas meus*), *otac moj* 80v, 81v <98> (Joan. I₁₅ *oba puta pater meus*) i d., *otca moga Antona* 52v <77> (Thais. *Patris mei Antonii*), *plk moj* 99 <131> (nema lat. izvornika), *slid moj* 81v <98> (Joan. I₁₅ *mea ... vestigia*), *teg moj* 41v <72> (Ruf. 99 *opere meo*), *žena moja* 62v <88> (Joan. III_{2(bis)} *uxor mea*) i dr. – A : P = 21 : 109.

naju³⁶: *tegoću i štentu naju* 108v <148> (Pel. V₂₈ *drukčije: labores sustentationis tuæ*), *život naju* 62v <88> (Joan. III_{2(bis)} *drukčije*).

naš: *našej nemoći* 46 <74> (Pasch. XXIII₁ *nema*), *v naš put* 49v <76> (Pasch. XXIV₂ *viam nostram*), *naše straže* 93v <123> (Pel. II₁ *interioris custodiæ*), *naše utišen'je* 54 <78> (Joan. III₁₆ *drukčije*); *od abita našega* 85 <102> (Pel. III₁₅ *de habitu nostro*), *Bog naš* 85v <103> (Pel. III₁₆ *Deus noster*), 108v <148> (Pel. V₂₈ *Deus noster*), *govoren'ja našega* 39v <70> (Pel. X₁₀ *dicentibus nobis*), *v gradu našem* 94v <126> (Pel. II₁ *in civitate nostra*), *grihi ... naše* 36 <66> (Pel. IX₆

³⁶ Genitiv dvojine lične zamjenice za 1. l. Rijetko se upotrebljava. Običnije je i za dvije osobe *naš*.

drukčije), *suprotivnik naš* 67 <91> (Joan. III₁₁ *adversarius noster*) i dr. – A : P = 4 : 27.

nje/njeje: *od nje pogibeli* 8 <22> (Pel. III₁₄ *de illius perditione*); *od njeje pogibeli* 85 <101> (Pel. III₁₄ *de illius perditione*), *njeje tužen'je i moljen'je* 43 <72> (Ruf. 99 nema); *misal njeje* 95v <126> (Pel. II₇ *mens ejus*), *k nogam njeje* 73, 73v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *ad pedes ipsius, ad illius pedes*), *nog njeje* 49 <76> (Pasch. XXIV₂ *pedum ejus*), *obraz njeje* 73 <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *frontem ipsius*), *otcu njeje* 16 <38> i var. čl. 111v <151> (Pel. V₃₈ *patri ejus*), *riči njeje* 79 <98> (Joan. I₁₅ *sermone ... ejus*), *ričem njeje* 32v <57> (Pel. VII₄₇ *verbis ejus*), *srđce njeje* 72v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *cor ipsius*), *telo njeje* 79v <98> (Joan. I₁₅ *corpus ipsius*) i dr. – A : P = 1/2 : 0/23.

njega: *njega štentan'je* 5 <16> (Pel. II₁₂ drukčije); *boljšine njega* 31v <56> (Pel. VII₄₃ *utilitatis ejus*), *cele njega* 34v <63> (Pel. IX₃ *cellæ ejus*), *u celi njega* 14v <37> i var. čl. *k celi njegovi* 110 <150> (Pel. V₃₇ *ad cellam ejus*), *duše njega* 36v <66c> (Pel. X₄₈ *animus ejus*), *na glavu njega* 20 <39> (Pel. V₃₉ *in capite illius*), *molitav njega* 17v <38> i var. čl. *molitvu njega* 113 <151> (Pel. V₃₈ *orationem ejus*), *neprijatelj njega* 5 <16> (Pel. II₁₂ *eum inimicus*), *k nogam njega* 20v-21 <41> i var. čl. *k nogam njegovim* 116 <154> (Pel. VI₂ *ad pedes ejus*), *otac njega* 28v <54> (Pel. VII₄₀ *pater suus*), *v srđce njega* 22 <44> i var. čl. *u srđce njegovo* 117v <157> (Pel. VI₂₁ *in corde ejus*) i dr. – A : P = 1 : 34 – usp. njegov.

njegov: *ovo njegovo maneno govoren'je* 75 <96> (Pel. XVIII₃ drukčije), *njegova Isukrsta* 83x <98> (Pel. III₃ drukčije: *Christi et Dei*), *za njegovo jime* 103 <137> (Ruf. 26 *propter nomen ejus*), *po njegovi karan'ji* 48v-49 <76> (Pasch. XXIV₂ *per admonitionem ejus*), *njegov obraz* 45 <74> (2x) (Ruf. 162 *illum ... facie*), *njegova nemilost* 99 <131> (nema lat. izvornika), *njegova noga* 22v <44> i dalje u istom čl. *nogu njegovu* (Pel. VI₂₁ *ejus pedem*, drugi put drukčije), *njegovi vlašći* 45v <74> (Pasch. XXIII₁ *illius proprii*); *an'jel njegov* 46v <75> (Pasch. XXIII₂ *angelum sanctum ejus*), *bog njegov* 112 <151> i var. čl. *bog njega* (Pel. V₃₈ *Deus ejus*), *brat njegov* 38 <68> (Pel. IX₁₂ *frater ejus*), *duh njegov* 89 <112> i var. čl. *pamet njegova* 10 <28> (Pel. IV₁₆ *animus suus*), *obraz njegov* 43v <73> (2x) (Ruf. 162 *faciem ejus*), 95 <126> (Pel. II₇ *faciem ejus*), *sin njegov* 126 <175> (Pel. VII₄₀ *filius ejus*), *učenik njegov* 102, 102v, 103 <137> (Ruf. 26 *discipulus ejus*), *život njegov* 75 <96> (Pel. XVIII₃ *vita ... ejus*) i dr. – A : P = 9 : 94 – usp. njega.

njeje v. nje/njeje.

njih: *na njih njeru* 62 <88> (Joan. III_{2(bis)} *ad mensuram ipsorum*), *njih sused* 43 <72> (Ruf. 99 drukčije: *vicinus noster*); *dela njih* 58, 58v <84> (Pasch. XXIII₁ *operationem istorum*), *glasi njih* 65 <90> (Joan. III₁₃ *ad vocem ipsorum*), *grisi njih* 46 <74> (Pasch. XXIII₁ *peccata eorum*), *hižicu njih* 62 <88> (Joan. III_{2(bis)} *cellulam ipsius*), *moći njih* 39 <69a> (Pel. X₂ *rigorem eorum*), *nečistoće njih* 70v <92> (Joan. III₁₂ drukčije), *noge njih* 62 <88> (Joan. III₁₃ *pedes eorum*), 130 <179> (Pel. VII₄₆ *pedes*), *srđca njih* 44v <74> (Pasch. XXIII₁ *animos*), *učinjen'ja njih* 10v

<30> i var. čl. *tega njih* 91 <115> (Pel. IV₃₂ *operis earum*), *od života njih* 58 <84> (Joan. III₂ *nema*) i dr. – A : P = 2 : 17 – usp. *njiju*.

njiju³⁷ : *života njiju* 56 <82> (Pasch. XXXIII₃ *ad finem suum*) – usp. *njih*.

svoj : (s) *svojev družbov* 32v <58> i var. čl. *sa svojimi* 132v <182> (Pel. VIII₁₀ *cum suis*), *svoju ered* 21 <41> i var. čl. *ereda* 116 <154> (Pel. VI₂ *hæredem*), *od svoga intencijona* 13 <35> (Pel. V₂₈ *ab intentione sua*), *svoju mater* 91v <117> i var. čl. *mater svoju* 11v <32> (Pel. IV₆₈ *matrem suam*), *svoji pinezi* 51 <77> (Thais. *nema*), *od svoga plka* 44 <74> (Pasch. XXIII₁ *ex plebe sua*), *svoj plod* 68 <91> (Joan. III₁₁ *drukčije*), *u svom računu* 20 <40> (Pel. VI₁ *in sua ratione*), *u svojem stani* 77 <97> (Pasch. XXXVI₃ *in propria cella*), *u svoje stan'je* 66v <91> (Joan. III₁₁ *in speluncam*), *meju svojimi svetimi* 103v <137> (Ruf. 26 *inter sanctos suos*), *svoju zemlju* 78v <98> (Joan. I₁₅ *terram ... suam*), (s) *svojimi želesi* 118 <157> (Pel. VI₂₁ *cum ferramentis*), *svoj život* 78v <98> (Joan. I₁₅ *vitam suam*); *za brata svoga* 12v <34> i var. čl. 108v <147> (Pel. V₂₇ *pro fratre suo*), 36 <66b> (Pel. X₄₇ *fratri suo*), *z cele svoje* 8 <23> (Pel. III₁₅ *de cella sua*), *dela svoja* 47v <75> (Pasch. XXIII₂ *actus suos*), *s glave svoje* 115 <152> (Pel. V₃₉ *drukčije*), *karnir svoj* 131 <180> i var. čl. *ščap svoj* 32 <57> (Pel. VII₄₇ *melotem suam*), *muke svoje* 5v <17> i var. čl. 96 <127> (Pel. III₂ *poenarum suarum*), *obraz svoj* 8 <23> i var. čl. 85v <102> (Pel. III₁₅ *faciem suam*), *otca svoga* 18v <39> (Pel. V₃₉ *patrem suum*), *prilič svoj* 75v <96> (Pel. XVIII₃ *ad imaginem suam*), *prst svoj* 15 <37> i var. čl. 110v <150> (Pel. V₃₇ *digitum suum*), *sina svoga* 45v <74> (Pasch. XXII₁ *unigenitum suum*), *ot spasen'ja svoga* 29 <55> (Pel. VII₄₂ *de salute sua*), *svite svoje* 11v <33> (Pel. V₂₂ *in vestimento suo*), *vas teg svoj* 22 <44> i var. čl. 117 <157> (Pel. VI₂₁ *omnem laborem suum*), *telo svoje* 20v <40> (Pe. VI₁ *corpus ejus*), *za umiljen'je svoje* 31 <56> i var. čl. *za umiljen'je* 129 <177> (Pel. VII₄₃ *drukčije: humiliando se*), *vrtal svoj* 23 <44> (Pel. VI₂₁ *in agro*), *život svoj* 80v <98> (Joan. I₁₅ *corporis sui*) i dr. – A : P = 12 : 170.

tvoj : *tvoju celu* 121v <166> (Pel. VII₂₈ *cella tua*), *u tvojej celi* 96 <128> (Pel. III₃ *in cella*), *tvoje činjen'je* 9v <27> (Pel. IV₁₅ *tua conversatio*), *u tvoje mesto* 127 <176> (Pel. VII₄₂ *in locum tuum*), *tvoga otca Antona* 52v <77> (Thais. *Patris tui Antonii*), *ov tvoj svetac* 42 <72> (Ruf. 99 *drukčije*), *u tvojih usteh* 120 <162> (Pel. VII₂₀ *in ore tuo*); *boga tvoga, i krsta i reda tvoga* 16v <38> (Pel. V₃₈ *Deum tuum, et baptismum, et propositum monachi*), *v/u celi tvojej* 33v <60> (Pel. VIII₂₁ *in cella tua*), 124 <171> (Pel. VII₃₄ *in cella tua*), 131v <181> (Pel. VIII₉ *in cella tua*), *črivo tvoje* 1 <1> (Pel. I₂ *ventris*), *dela tvoja* 48v <75> (Pasch. XXIII₂ *drukčije*), *muž tvoj* 62 <88> (Joan. III_{2(bis)} *vir tuus*), *oko tvoje desno* 36v <66b> (Pel. X₄₇ *oculum tuum dexterum*), *othod tvoj* 26v <51> i var. čl. *pošastje tvoje* 123 <169>

³⁷ Genitiv dvojine lične zamjenice za 3. l. Rijetko se upotrebljava. Običnije i za dvije osobe *njih*. Lik *njihov* nije potvrđen.

(Pel. VII₃₂ *discessio tua*), *spasen'ja tvoga* 90v <113> (Pel. IV₂₅ *liberationis tuæ*), *srce tvoje* 1v <3> i var. čl. *srdce tvoje* (Pel. I₁₁ *cor tuum*), *suprotivnika tvoga* 5v <18> i var. čl. 90 <113> (Pel. IV₂₅ *dæmonem tenebrantem*), *Učenika tvoga* 30v <56> i var. čl. 128v <177> (Pel. VII₄₃ *Discipuli tui*), *teg tvoj* 28v <54> i var. čl. 126v <175> (Pel. VII₄₀ *opus tuum*), *telo tvoje nago* 20 <40> i var. čl. 115v <153> (Pel. VI₁ *corpori tuo nudo*), *volja tvoja* 55 <81> (Pasch. XXIII₁ *voluntas tua*), *zajik tvoj* 33v <59> i var. čl. 133v <184> (Pel. VIII₁₄ *lingua tua*) itd. – A : P = 7 : 121. **važ:** *k vašej milosti* 70 <92> (Joan. III₁₂ *vestri gratia*), *krozi vaše molitve* 102v <137> (Ruf. 26 *Gratias ... precibus tuis*), *onoga vašega sveta otca* 14v <37> i var. čl. *toga vašega pustinjaka* 110 <150> (Pel. V₃₇ *istum solitarium vestrum*), *vašej svetošći* 102 <137> (Ruf. 26 *sanctitati tuæ*), *vaše utrpljen'je* 89 <111> (Pel. IV₁₅ *tua conversatio*); *za celu vašu* 103 <137> (Ruf. 26 *pro cellula tua*), *činjen'ja del vaših* 40v <71> (Ruf. 97 *opera vestra*), *od duš vaših* 47v <75> (Pasch. XXIII₂ *de animabus vestris*), *Gospodin naš i vaš* 45v <74> (Pasch. XXIII₁ *Dominus noster ac vester*), *grisi vaši* 48 <75> (Pasch. XXIII₂ *peccata vestra*), *hrana vaša* 66v <91> (Joan III₁₁ *alimentum tuum*), *ljubezni vašej* 102v <137> (Ruf. 26 *charitati tuæ*), *Pokornjak on vaš* 42 <72> (Ruf. 99 *Anachoreta ille vester*), *ruke vaše* 2v <7> (Pel. I₁₈ *manus vestræ*), *račun vaš* 76 <96> (Pel. XVIII₃ *responsio vestra*), *svetošč vašu* 102v <137> (Ruf. 26 *sanctitatem tuam*) – A : P = 6 : 11.

U ovoj skupini zamjeničkih atributa za antepoziciju u našem prijevodu lat. izvornik pruža trojaka rješenja: antepozicija (kada je težište iskaza na zamjenici), postpozicija ili imenica bez atributa. Kada naš prevoditelj stavlja atribut u antepoziciju prema lat. postpoziciji ili imenici bez atributa, tada je to najvjerojatnije pokazatelj našeg redovnog reda riječi, koji mu više-manje slučajno promiče. Postpoziciju u lat. on vjerojatno osjeća kao obilježje višega stila i nastoji je slijediti u svom prijevodu.

3. 2. Pokazne zamjenice

on/*n³⁸: *on bogatac* 61 <87> (Joan. I₁₃ *ille dives*), *on brat* 11v <33> i var. čl. 107 <146> (Pel. V₂₂ *ille frater*), 64v <90> (Joan. III₁₃ *frater ille*) i u istom čl. *onoga brata* 64 <90> (Joan. I₁₃ *fratrem illum*), ali i *brat on* (4x) (Joan. I₁₃ *frater, frater ille /3x/*) i d., *ona blažena diva* 83 <98> (Joan. I₁₅ *illa beata virgo*), *on djaval* 74 <95> (Joan. II₁₂ *ille dæmon*), *onogaje djavla* 27 <52> i var. čl. *ot onoga djavla* 123v <170> (Pel. VII₃ *ab eodem dæmone*), *va onomje gradu* 61 <87> (Joan. I₁₃ *in eadem civitate*), *va nom gradi* 64 <90> (Joan. III₁₃ *civitatem illam*), *Ona ... grišnica* 15v <37> i var. čl. *Ona nevoljnica* 111 <150> (Pel. V₃₇ *Illa ... infelix*), *va onomje mesti* 59 <84> (Joan. III₂ *nema*), *va nom mesti* 21v <43> (Pel. VI₁₅ *in eodem loco*), *Va nu*

³⁸ Lik apstrahiran iz kosih padeža uz prijedloge što svršavaju na samoglasnik.

bo noć 22v <44> (Pel. VI₂₁ *Illa autem nocte*), *va onoje plti* 100 <134> (nema lat. izvornika), *onim smradom* 107v <146> i var. čl. *smradom onim* 12 <33> (Pel. V₂₂ *ex ejusmodi fetore*), *on starac* 132v <182> i var. čl. *starac on* 33 <58> (Pel. VIII₁₀ *senex ille*), *oneje Tarsije* 52v <77> (Thais. drukčije: *Thaisis meretricis*), *ot onoje vode* 26 <50> (Pel. VII₃₁ *ab aqua illa*) i dr.; *brat on* 60v <86> (Joan. I₁₀ *frater ille*) i d., *Kralj on* 100v <135> (nema lat. izvornika), *človik on* 32v <58> (Pel. VIII₁₀ *homo*), *djaval on* 64v <90> (Joan. III₁₃ *tartaricus ille*), *duša ona* 65v <90> (Joan. III₁₃ *anima illa*), *on Eukarist* 2 <88> (Joan. III_{2(bis)} *ille Eucharistius*), *koludar on* 74v <95> (Joan. II₁₂ *monachus ille*), *kruh on* 75v <96> (Pel. XVIII₃ *panis ipse*), *starac on* 63 <89> (Joan. III₁₀ *senex ... ille*), *žena ona* 11v <33> i var. čl. *žena onoja* 107 <146> (Pel. V₂₂ *uxor illius*) i dr. – A : P = 120 : 59.

ov/*v³⁹: *ov abit* 88v <111> i var. čl. *abit ov* 9v <27> (Pel. IV₁₅ *habitum istum*), *ov brat* 21v <43> (2x) (Pel. VI₁₅ *senex*), *ov glas* 33v <60> (Pel. VIII₂₁ *hanc vocem*), *ove govoren'ja* 76 <96> (Pel. XVIII₃ *sermonem istum*), *ov koludar* 42 <72> (Ruf. 99 *hic monachus*), *ov mladac* 28v <54> (Pel. VII₄₀ *juvenis*), *Ova ... mišljen'ja* 29 <55> (Pel. VII₄₂ *Hæ ... cogitationes*), *ova milost* 52v <77> (Thais. *largitio hæc*), *ov nauk* 125v <175> (Pel. VII₄₀ *tale exemplum*), *va vu noć* 30v, 31 <56> (Pel. VII₄₃ *nocte ista, nocte hac*), *ov sveti otac* 37 <67> (Pel. IX₁₁ *nema*), *ovu peč i studenac ov i ovu palmu* 68 <91> (Joan. III₁₁ *hanc speluncam, atque fontem hunc, et istam palmam*), *ov ... pesak* 35v <65> (Pel. IX₉ *ista ... arena*), *ov starac* 37v <67> (Pel. IX₁₁ *solitarius*), *ov teg* 25v <50> (Pel. VII₃₁ *hunc laborem*), *do voga vrimena* 2 <5> (Pel. I₁₆ *in hanc horam*), *Va vo vrime* 38 <68> (Pel. IX₁₂ *Hac hora*), *ova vsa* 28 <54> i var. čl. 126 <175> (Pel. VII₄₀ *hæc omnia*), *va voj žalosti* 23v <45> (Pel. VII₁ *in hac tribulatione*) i dr.; *ovce ove* 62v <88> (Joan. III_{2(bis)} *istas oves*), *Pop ov* 37 <67> (Pel. IX₁₁ *Presbyter*), *sržba ova* 15 <37> i var. čl. *sržba ova božja* (Pel. V₃₇ *ira hæc*), *od uze ovoje* 90 <113> (Pel. IV₂₅ *de captivitate ista*), *vode oveje* 37v <67> (Pel. IX₁₁ *ex aqua hac*), *Vrića ova* 35v <65> (Pel. IX₉ *Saccus iste*), *od žalosti ove* 95v <126> (Pel. II₇ *ipsa ... tristitia*) i dr. – A : P = 104 : 30.

sa: *sega mesta* 53v <78> (Joan. III₁₆ *in loco hoc*), *sa svet* 5v <18> (Pel. III₃ *mundi istius*), *sega sveta* 83 <98> i u istom čl. *sega svita* 84 <98> (Pel. III₃ drukčije), *sega svita* 85v <102> (Pel. III₁₅ *temporale*), 115 <153> (Pel. VI₁ *sæculo*), *od sega svita* 105v <141a> (Pel. I₁₅ *ab hoc mundo*), *k semu svetu* 13v <35> (Pel. V₂₈ *ad sæculum*) i u istom čl. *na sviti sem* 13v <35>, a u var. čl. bez atributa *na sviti*, *na svit* 109 <148> (Pel. V₂₈ *in sæculo*), *k semu svetu* 29 <55> (Pel. VII₄₂ *ad sæculum*) – A : P = 9 : 1.

ta: *ta brat* 8v <24> (Pel. III₂₂ *frater*), *za toga brata* 17v <38> (Pel. V₃₈ *pro fratre*), *to dopušten'je* 8 <22> (Pel. III₁₄ *tale studium*), *to drivje* 54v <79> (Pasch. XXV₄ *Ligna*), *u tom govoren'ji* 43 <72> (Ruf. 99 drukčije), *ta grih* 89v <113> (Pel. IV₂₅

³⁹ V. bilj 38.

ipsum vitium), *ot toga Julijana* 74 <95> (Joan. II₁₂ *ab eodem Juliano*), *ta koludar* 7v <21> (Pel. III₁₃ *frater*), *toga pelegrina* 42 <72> (Ruf. 99 *hunc peregrinum*), *tih pinez* 22v <44> (Pel. VI₂₁ *de nummis*), *ta pop* 16v <38> (Pel. V₃₈ *sacerdos*), *toga vašega pustinjaka* 110 <150> (Pel. V₃₇ *istum solitarium vestrum*), *z toga sela* 79 <98> (Joan. I₁₅ *de vico ipso*), *ta soldin* 50v <77> (Thais. *solidum*), *ta testamenat* 20v <41> (Pel. VI₂ *testamentum*), *to ufan'je* 3v <11> (Pel. I₂₃ *fiduciam*), *tu vaščinu* 73v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *talem injurium*), *s toga vladan'ja* 79 <98> (Joan. I₁₅ *in regione hac*), *ta vrtal* 100 <135> (nema lat. izvornika), *va tom zgubljen'ji* 67v <91> (Joan. III₁₁ *in eadem ruina*) i dr.; *okrut ta* 27 <52> (Pel. VII₃₃ *vasculum illud*) – A : P = 23 : 1.

U ovoj skupini zamjeničkih atributa preteže antepozicija, samo djelomično uvjetovana lat. predložkom, a većinom preteže utjecaj svakodnevnoga govora.

3. 3. Neodređene zamjenice

kaki godi: *kakov godi rubinov* 72 <93> (Pel. XVIII_{19(A-B)} *pannis*).
ki: *od koga dne* 44 <73> (Ruf. 162 *drukčije*), *v/u koj gorkosti* 6 <18> i var. čl. 83 <98> (Pel. III₃ *drukčije: in quam amaro silentio*), *ki kažun* 37v <67> (Pel. IX₁₁ *quam causam*), *ki konac* 74 <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *quo fine*), *ko mesto* 52v <77> (Thais. *drukčije: quem*), *koje misli* 46v <75> (Pasch. XXIII₂ *uniuscujusque cogitationes*), *za kim odšastjem* 127v <177> (Pel. VII₄₃ *Post quorum discessum*), *kim računom* 5v <17> (Pel. III₂ *quomodo*), *ku rič* 106 <144> (Pel. I₂₁ *Quidquid*), *v kom strahu* 6 <18> (Pel. III₃ *in quali exspectatione*), *Ko utišen'je?* 53v <78> (Joan. III₁₆ *quæ est ipsa consolatio?*), *v ko vrime* 5 <16> (Pel. II₁₂ *qua hora*), *v kom nečistom zdihan'ji* 6 <18> i var. čl. *u kom zdihan'ji* 83v <98> (Pel. III₃ *in quo pessimo gemitu*), *za kih vsih* 74 <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *Pro quibus omnibus*), *kim zakonom* 5v <17> (Pel. III₂ *quomodo*), 6 <18> (Pel. III₃ *quomodo*), 47v <75> (Pasch. XXIII₂ *quemadmodum*), 54 <79> (Pasch. XXV₄ *Quemadmodum*), 106v <145> (Pel. V₁₉ *quomodo*).

Genitiv zamjenice *ki* upotrebljava se u značenju 'čiji': *po kih othodu* 29v <56> (Pel. VII₄₃ *Post quorum discessum*); *koga život* 80, 81v <98>; *koje polovicev* 130 <179>. U svim slučajevima zamjenica *ki* kao atribut dolazi u antepoziciji.

ki godi: *v kom godi mesti* 31v <57> (Pel. VII₄₇ *in aliquo loco*), *ob ki godi riči* 3v <11> (Pel. I₂₃ *de quacunqve causa*), *u/v ko godi vrime* 36 <66> (2x) (Pel. IX₆ *Quacunqve hora*), 53v <78> (Joan. III₁₆ *Quacunqve ergo hora*).

niki: *niki brat* 2v <8> i var. čl. 106 <143> (Pel. I₁₉ *Frater*), 8v <24> i var. čl. 87 <106> (Pel. III₂₂ *Frater*), 109v <149> i var. čl. *brat niki* 14 <36> (Pel. V₃₀ *Frater quidam*), *nika bratja* (Ruf. 26 *aliqui fratres*), *niki človik tela velika* 81 <98> (Joan. I₁₅ *quidam grandi quidem corpore*), *niki dan* 80 <98> (Joan. I₁₅ *in quadam die*), *niki del* 117 <156> (Pel. VI₁₅ *aliquam partem*), *nika divica* 78v <98> (Joan. I₁₅ *quædam virgo*), *niki grad* 50 <77> (Thais. *quadam Egypti civitate*), *nika grišnica*

50 <77> (Thais. *quædam meretrix*), *nika pečal* 130v <180> (Pel. VII₄₇ *tribulatio*), *nike riči protiv veri* 75 <96> (Pel. XVIII₃ *sermonem cujusdam infidelis*), *nika sablazan* 122v <169> (Pel. VII₃₂ *tentatio*), *niki starac* 25v <49> (Pel. VII₂₆ *senex*), 69 <92> (Joan. III₁₂ *alius senex*), 78 <98> (Joan. I₁₅ *quidam senex*), 86v <105> (Pel. III₂₁ *senex*), 92v <121> (Pel. I₂₁ *quidam senum*), *nika vladika* 94v <126> (Pel. II₇ *una matrona*), *nika zvir* 61 <87> (Joan. I₁₃ *bellua*) i dr.; *bolizan nika* 79v <98> (Joan. I₁₅ *dolorem aliquem*), *Brat niki* 11 <32> (Pel. IV₆₈ *Frater quidam*), 14 <36> (Pel. V₃₀ *Frater quidam*), 27 <54> (Pel. VII₄₀ *Frater quidam*) i dr., *Človik niki* 27v <54> i var. čl. 125v <175> (Pel. VII₄₀ *Homo quidam*), *Pustinjak niki* 110 <150> i var. čl. *Sam niki* 14 <37> (Pel. V₃₇ *Solitarius quidam*), *Starac niki* 25v <50> i var. čl. 122 <168> (Pel. VII₃₁ *Senex quidam*), 29v <56> (Pel. VII₄₃ *Senex quidam*), 33 <58> (Pel. VIII₁₀ *senex*), 129v <178> (Pel. VII₄₅ *quidam senex*) i dr. – A : P = 98 : 72. U postpoziciji zamjenica često dolazi, kao u latinskom izvorniku, na početku članka, jer je težište iskaza na subjektu, tj. na djelatnoj osobi priče, pa atribut dolazi iza subjekta. Zanimljiv je primjer: *Zgodi se da niki pripročí nící pridoše pohoditi ...* 127v <177> (Pel. VII₄₃ *Contigit autem laicos quosdam ... venire ...*), u kojemu je naš prevoditelj najprije stavio atribut *niki* ispred subjekta, jer je to njemu običnije, a onda se prema lat. izvorniku ispravio i dodao ga i iza subjekta, i to u liku s palatalizacijom, koji je imao izrazitije knjiško obilježje: *nici*.

3. 4. Zamjenice totaliteta

vas: *vse dobro činjen'je* 104 <137> (Ruf. 26 *omnes labores sanctos*), *vsa činjen'ja* 1 <3> i var. čl. *vsa dela* 105 <140> (Pel. I₁₁ *opera omnia*), *vse delo (i) dobro* 10v <30> i var. čl. 91 <115> (Pel. IV₃₂ *omne opus bonum*), *oda vseje duše* 1 <2> i var. čl. 104v <139> (Pel. I₃ *ex tota anima*), *vsu hižu* 90v <113> (Pel. IV₂₅ *totam domum*), *vse hudobe* 82v <98> (Joan. I₁₅ *universa immobilia mala*), 84 <98> (Pel. III₃ *sorditas*), *sa vsim kapitulom* 97 <129> (nema lat. izvornika), *pred/prida vsimi ljudi* 6v <18> i var. čl. 83v <98> (Pel. III₃ *universis hominibus*), *vse mesto ono* 44 <73> (Ruf. 162 *omnis locus ille*), *vse mišljen'je* 81 <98> (Joan. I₁₅ *omnes ... cogitatus*), *vse muke* 83v <98> i var. čl. *muke vse* 6v <18> (Pel. III₃ *supplicia omnia*), *vse sestre* 73v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *omnes sorores*), *vas svit* 86v <105> (Pel. III₂₁ *omnis mundus*), *vas ov teg* 25 <48> (Pel. VII₂₅ *totus labor*), *vas teg svoj* 22 <44> i var. čl. 117 <157> (Pel. VI₂₁ *omnem laborem suum*), *vsa tegoća* 120v <163> (Pel. VII₂₅ *totus labor*), *vse telo njeje* 79 <98> (Joan. I₁₅ *omne corpus ipsius*), *vsega života našega* 9 <25> (Pel. III₂₃ *totius vitæ nostræ*) i dr.; *Ví vse* 73v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)} *Vos*) – A : P = 55 : 2, od toga postpozicija samo jednom uz imenicu, a drugi put uz ličnu zamjenicu. Primjer *vse muke/muke vse* prema lat. *supplicia mea* (v. naprijed) pokazuje da je naš redovni red s antepozicijom zamjeničkog atributa. **vsaki:** *va svakom činjen'ji* 35v <64> (Pel. IX₅ *in omni causa*), *vsaki dan* 28v <54> i var. čl. 126v <175> (Pel. VII₄₀ *per singulos dies*), 51v <77> (Thais. *omnibus*

diebus) i d., *va vsakom deli* 98 <130> (nema lat. izvornika), *vsakov kripostev* 61v <87> (Joan. I₁₃ *ad omnem virtutem*), *vsaki misec* 68 <91> (Joan. III₁₁ *per singulos menses*), *ka vsakoj nečistoći* 80v <98> (Joan. I₁₅ drukčije), *vsaki posal* 71v <93> (Pel. XVIII_{19(A-B)} *totius ... officium*), *vsaki relijoz* 99v <133> (nema lat. izvornika), *va vsakoj riči* 8v <24> i var. čl. 87 <106> (Pel. III₂₂ *in omni re*), 31v <56> (Pel. VII₄₃ *in omni re*), *sa vsakim umiljen'jem* 28v <54> (Pel. VII₄₀ *cum omni patientia*), *po vsakom versi* 59 <84> (Joan. III₂ drukčije), *va vsako vrime* 80v <98> (Joan. I₁₅ *per omne tempus*) i dr.; *kripost vsa[ka]*⁴⁰ 134 <187> (Pel. VIII₁₉ *virtus quaelibet*) – A : P = 25 : 1.

4. Participi

4. 1. Sklonjivi participi

4. 1. 1. Particip pasivni

deran: *telo derano* 115v <153> i var. čl. *telo svoje razderano* 20v <40> (Pel. VI₁ *corpus suum laceratum*).

naučen primjer v. pod 1. **svršen**, § 1. 2.

otvoren: *nebo otvoreno* 86v <105> (Pel. III₂₁ *coelos scissos*).

prokljat: *tu dušu prokljatu* 64v <90> (Joan. III₁₃ nema).

razbijen: *u okrut razbijen* 77v <97> (Pasch. XXXVI₃ *de puteo haurientem*).

razderan primjer v. pod **deran**.

učinjen: *za progonjen'je učinjeno* 70v <92> (Joan. III₁₂ *persecutione facta*).

zbavljen: *zbavljenu plav* 34v <62> (Pel. IX₁ *libertam navim*).

4. 1. 2. Particip prezenta

bdeći: *bdećemu koludru* 124 <172> (Pel. VII₃₅ *vigilantem monachum*).

čineći: *učini ... stlpi čineće jablke* 100 <135> (nema lat. izvornika).

gorući: *oganj gorući* 64v <90> (Joan. III₁₃ nema).

neumirajući: *Misli ... črvi neumirajući* 83v <98> (Pel. III₃ ... *vermem immortalum*).

padući: *padućim ljudem* 46 <74> (Pasch. XXIII₁ *hominibus inpeccatum*).

pridući: *vrime sablazni svrhu tebe priduće* 120 <162> (Pel. VII₂₀ *pondus tentationum supervenientium tibi*).

smrjeći: *telo njeje smrjeće* 11v <33> (Pel. V₂₂ drukčije).

staći: *človiku staćemu svrhu jame* 5 <16> (Pel. II₁₂ *viro stanti supra lacum profundissimum*), *reče okolo staćim (sebe) svetim mužem* 2 <5> i var. čl. 105 <142> (Pel. I₁₆ *dixit astantibus sibi viris sanctis*).

⁴⁰ U nečitkom dijelu rukopisa.

vžižuci: *plami vžižuci videl si* 45 <74> (Pasch. XXIII, *flamma succendi*).

4. 2. Nesklonjivi particip prezenta i preterita I.

Nesklonjivi participi u atributnoj službi nisu obilježje hrvatskoga jezika i očito su posljedica stranog utjecaja. Pritom je za particip preterita I. samo jedna potvrda za atributnu službu. Participi kao atributi mogu doći sami, ali najčešće imaju neku dopunu. Za antepoziciju takvog atributa samo je po jedan primjer za particip bez dopune i za particip s dopunom.

Primjeri za particip bez dopune u atributnoj službi: *vidih ... misleći jednoga brata*⁴¹ 60v <86>, *vidih ... vnožastvo djavlov pridući* 59 <84>, *vijav djavla sideći* 18v <39> i var. čl. *vidi satana sideći* 113v <152>, *najde njega sideći* 30 <56> i var. čl. 128 <177>, *vidih sideći človika* 65v <91>, *vidi njega sideći* 106v <145>, *vidi nikoga sideći i težeći* 23v <45>, *Vidi ... nikoga smijući se* 8v-9 <25> i var. čl. 87v <107>, *vidi an'jela staći* 106v <145>, *videći psa tekući* 124 <172>, *vidih muža vnidući i blizu stavši* 68v <91>, *vidih plašč njegov viseći* 66 <91>.

Primjeri za particip s dopunom u atributnoj službi: *vidih nikoga jiduće rano* 38 <68>, *Vidi ... nich jidući med* 60 <85>, *kadi vidiš nikoga jimijući protiva tebi ljubav* 36 <66a>, *Ondi najdeš jednu od njih na glavi jimijući krunu* 72v <94>, *vidi njega kopajući zemlju* 23v <44> i var. čl. 118v <157>, *najde človika pelegrina ležeći na puti* 64v <90>, *vijaše se ... kako jedan ditić ležeći na oltari* 76v <96>, *vidivši jednu divojku pridajući mi spicije* 67v <91>, *vidi ... ondi človika pasući se kako dobitak* 63 <89>, *Vidi ... dva junaka sideći na konjih* 77v <97>, *vidi nikoga sledeći njega i brojeći stupi njegovi* 26 <50>, *podobit se človiku daleće staći od jame* 5 <16>, *vidi an'jelov Mihovila i Gabrijela zidući po dušu onu* 65 <90>, *kakono konj ljuti želeći samicu najti* 10v <31> i dr.

5. Dva i više pridjevsko-zamjeničkih atributa

U ovu se skupinu ubrajaju sve naprijed navedene vrste atributnih riječi, osim nesklonjivih participa. Svaka imenica ili druga riječ koja atributu u rečenici otvara mjesto može imati dva (rijetko više od dva) pridjevsko-zamjenička atributa (o imeničkima će se govoriti kasnije), a njihov položaj u odnosu na tu riječ može biti trojak: 1. oba u antepoziciji, 2. oba u postpoziciji, 3. jedan u antepoziciji, a drugi u postpoziciji. Kao i kod pojedinačnih atributa, položaj je često uvjetovan latinskim predloškom. U postpoziciji vrlo često dolaze posvojne zamjenice, a u antepoziciji najčešće dolaze zamjenički pridjevi identiteta, neodređene zamjenice i zamjenice totaliteta. Od dva atributa, atribut koji je udaljeniji od imenice obično se odnosi na

⁴¹ Masnim slovima ističe se riječ koja participnom atributu otvara u rečenici mjesto i participni atribut sam ili s dopunom. Ostali atributi uz takvu se riječ ne ističu.

sintagmu imenice s bližim atributom. Jedan od dva atributa često je dodatak našega prevoditelja. Osobito se to odnosi na zamjeničke pridjeve identiteta te na posvojne i neodređene zamjenice. Odstupanje od lat. predložka u korist atributne antepozicije ukazuje na domaći red riječi. Odstupanje od lat. predložka u korist atributne postpozicije i dodavanje drugog atributa u postpoziciji posljedica je prevoditeljeva stilskog naglašavanja. Među brojnim primjerima za sve tri navedene atributske skupine najslabije je zastupljena ona s oba pridjeva u postpoziciji, a najbolje ona s jednim atributom u antepoziciji, a drugim u postpoziciji.

5. 1. Atributi u antepoziciji

Primjeri: **drugi niki starac** 61 <87> (Joan. I₁₃ *alter quidam Patrum*), **drugu prazdnu celu** 101 <137> (Ruf. 26 drukčije), **družim duhovnim ocem** 129v <177> (Pel. VII₄₃ *aliis...spiritualibus Patribus*), **jednu malu punestricu** 51v <77> (Thais. fenestellam), **nijedno hudo delo** 80v <98> (Joan. I₁₅ *nullum opus turpe*), **u kom nečistom zdihan'ji** 6 <18> (Pel. III₃ *pessimo gemitu*), **moje velike grihi** 35v <65> (Pel IX₉ *mea magis peccata*), **nici moji prijatelji** 41v <72> (Ruf. 99 drukčije: *clericum*), **niki naučen likar** 117v <157> (Pel. VI₂₁ *quidam de expertis medicis*), **k nikomu velikomu starcu** 17 <38> (Pel. V₃₈ *ad magnum quendam senem*), **on manji brat** 59 <84> (Joan. III₂ *ille minor*), **onu nevoljnu dušu** 64v <90> (Joan. III₁₃ drukčije: *propter animam ejus*), **one vičnje muke** 49 <76> (Pasch. XXIV₂ *amara illa et æterna tormenta*), **ono božastveno narejen'je** 6 <18> (Pel. III₃ *illud divinum*), **on strašni dan od suda božja** 83v <98> (Pel. III₃ *terribile iudicium*), **ona blažena diva** 83 <98> (Joan. I₁₅ *illa beata virgo*), **ona jista žena** 11v <33> (Pel. V₂₂ *ipsa mulier*), **onoga vašega sveta otca** 14v <37> (Pel. V₃₇ *istum solitarium vestrum*), **onoga sveta pustinjaka** 43 <72> (Ruf. 99 *anachoretæ illi*), **vse njegovo viteštvo** 113v <152> i var. čl. **vsu vojsku njega** 18v <39> (Pel. V₃₉ *omnem militiam ejus*), **ovo njegovo maneno govoren'je** 75 <96> (Pel. XVIII₃ drukčije), **vsih hudih del** 48v <75> (Pasch. XXIII₂ *omnibus peccatis*), **oda vsega moga činjen'ja** 96 <127> (Pel. III₂ *actuum meorum*), **oda vsih mojih grihov** 53 <77> (Thais. *omnia peccata mea*) i dr.

5. 2. Atributi u postpoziciji

Primjeri: **srčba božja ova** 110v <150> (Pel. V₃₇ *ira hæc*), **duh človičanski žalostan** 63 <89> (Joan. III₁₀ *odore hominum*), **brata moga grišna** 36 <66> (Pel. IX₆ *culpam fratris mei*), **ot del mojih prvih** 24v <44> i var. čl. **na dela moja prva** 118 <157> (Pel. VI₂₁ *operum meorum priorum*), **Sestro moja draga** 49 <76> (Pasch. XXIV₂ *Soror mea charissima*), **žena nika huda** 14v <37> i var. čl. **nika žena nečista** 110 <150> (Pel. V₃₇ *mulier quædam inhonesta*), **žene nikoje lipe** 11v <33> i var. čl. **niku ženu lipu** 107 <146> (Pel. V₂₂ *mulieris cujusdam pulchræ*), **k starcu nikomu veliku** 25 <48> i var. čl. **k starcu nikomu velikomu** 120v <163> (Pel. VII₂₅ *ad*

senem quemdam magnum), *brata onoga grišnoga* 34v <63> (Pel. IX₃ *illum fratrem culpabilem*), *Pokornjak on vaš* 41v-42 <72> (Ruf. 99 *Anachoreta ille vester*), *na telo tvoje nago* 20-20v <40> i var. čl. 115v <153> (Pel. VI₁ *corpori tuo nudo*), *oko tvoje desno* 36v <66b> (Pel. X₄₇ *oculum tuum dexterum*) i dr.

5. 3. Jedan atribut u antepoziciji, drugi u postpoziciji

Primjeri: *jednu peć ognjenu* 82 <98> (Joan. I₁₅ *fornacem ignis ardentem*), *jednu vričicu plnu kruha* 57v <84> (Joan. III₂ *sportam plenam panibus*), *jednu ženu svetiju tebe* 72v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)}} *mulierem te sanctiorem*), *naturalo telo Isukršće ... jisto telo ... Isukršće* 75v <96> (Pel. XVIII₃ *natura corpus Christi ... veritatem corpus Christi*), *od nevoljnoje matere tvoje* 82v <98> (Joan. I₁₅ *nema*), *niki starac drugi* 69 <92> (Joan. III₁₂ *alius senex*), *nikoga človika mrtva* 53v <78> (Joan. III₁₆ *hominis mortui*), *nikomu mladcu lipu* 100 <135> (*nema lat. izvornika*), *u nikom molstiri ženskom* 71v <93> (Pel. XVIII_{19(A-B)}} *in quodam monasterio feminarum*), *one žene navlastite* 73v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)}} *illi /sic./ feminas spirituales*), *onoga slugu božja* 66 <91> (Joan. III₁₁ *illum servum Dei*), *vlašća dela moja* 82 <98> (Joan. I₁₅ *de propriis operibus*), *vas narod človičanski* 86v <105> (Pel. III₂₁ *totum ... hominum genus*), *ot samoga tela tvoga* 11 <32> (Pel. IV₆₈ *drukčije*), *veliki i svitli dari božji* 122 <167> (Pel. VII₂₉ *magna et præclara dona Dei*), *vse delo dobro* 91 <115> (Pel. IV₃₂ *omne opus bonum*), *prida vsim dvorom nebeskim* 83v <98> (Pel. III₃ *potestatibus*), *preda vsev kripostev nebeskov* 84 <98> (Pel. III₃ *potestatibus*), *vse mesto ono* 44 <73> (Ruf. 162 *omnis locus ille*), *sa vsega srdca moga* 48 <75> (Pasch. XXIII₂ *ex toto corde*), *vsega života našega* 9 <25> (Pel. III₂₃ *totius vitæ nostræ*) i dr.

6. Slaganje pridjevsko-zamjениčkih atributa s imenicom u rodu

Od imenica muškoga roda na *-a* potvrđena je samo *sluga*. Atribut se s njome slaže po prirodnom rodu. Primjeri: *sluga božji* 66v <91>, *slugu božja* 66 <91> (2x), *nikoga slugu Isukrstova* 69 <92>, *slugu moga* 98 <130>, *slugi momu* 42 <72>, *slugi svomu* 97 <129>.

Sa zbirnom imenicom *bratja* atribut se može slagati i po prirodnom rodu, tj. u muškom rodu množine, i po gramatičkom, tj. u ženskom rodu jednine⁴²: *bratja pokripljeni vratili sut se...* 39 <69a>, *sa vnozimi bratjev* 60 <85>, *Govoraše ... bratjev ki bihu u molstiri* 65v <91>; *jina bratja* 58 <84>, *nika bratja* 103 <137>, *moga bratja* 101v <137>, *pred svetov bratjev* 33v <60>.

⁴² Za predikatnu riječ *bratja* potvrđeno je slaganje u prirodnom rodu: *bratja bi se skoro razbigli* 39 <69a>, *Prišli bihu bratja* 86 <104>.

7. Imenički atributi

Imenički atributi izriču se genitivom. On kazuje razne vrste pripadanja. Prema tim vrstama pripadanja razlikuju se tipovi imeničkih atributa, ali njih nije uvijek moguće jednoznačno odrediti, a to za ovu svrhu i nije potrebno. Najpoznatiji je imenički atribut posvojni genitiv i on je u tekstu ŽSO veoma zastupljen, pa ćemo njega izdvojiti, a ostale imeničke attribute prikazati zajedno. Mjesto imeničkoga atributa u pravilu je iza imenice koja mu kao atributu u rečenici otvara mjesto. U antepoziciji imenički je atribut izuzetno, kad je naglasak upravo na njemu. Imenički genitiv može imati svoje attribute – pridjevsko-zamjeničke i imeničke – i oni mogu stajati u odnosu na njega u antepoziciji i postpoziciji.

7. 1. Posvojni genitiv

Posvojnim genitivom izriče se pripadnost po vlasništvu, posjedu, rodbinskom odnosu i dr. i najčešće se tvori od imenica koje označavaju osobe, zatim od toponima, a rjeđe od imenica koje označavaju druge konkretne pojmove. Posvojni genitiv može se upotrebljavati i od poimeničenih pridjeva i pridjeva u imeničkoj funkciji, a rijetko i od pridjevskih zamjenica⁴³. Kada imenice kojima se izriče atributni odnos stoje same, u hrvatskom je jeziku običniji posvojni pridjev. U ŽSO su upravo takvi posvojni genitivi od same imenice vrlo zastupljeni, i to je utjecaj latinskoga predloška. Kada na mjestu imenice u genitivu u našem tekstu stoji posvojni pridjev, tada to pokazuje prevoditeljevo odstupanje u korist domaće norme. Primjere v. u §1. 3. 1.

7. 1. 1. Posvojni genitiv samo od jedne imenice

Primjeri: *glas an'jela* 24 <45> i var. čl. 119 <158> (Pel. VII₁ *vocem angeli*), *u ruki človika* 84v <99> (Pel. III₈ *in manu hominis*), *v obraz Dive* 32 <57> i var. čl. *u obrazi Dive* 131 <180> (Pel. VII₄₇ drugačije: *gratia Dei*), *ova hći djavla* 15v <37> i var. čl. *ova hći djavlja* 111 <150> (Pel. V₃₇ *filia ista diaboli*), *protiva moći i kriposti djavla* 46 <74> (Pasch. XXIII₁ *diaboli virtutem vel malitiam*), *od simena družih* 42v <72> (Ruf. 99 nema), *v nižnjih stranah Ejipta* 14v <37> i var. čl. 110 <150> (Pel. V₃₇ *in inferioribus Egypti*), *duše grišnika i pravadnika* 63v <90> (Joan. III₁₃ *animam peccatoris et justi*), *biše sin popa idolov* 113v <152> ali u var. čl. *sin biše popa idolskoga* 18v <39> (Pel. V₃₉ *filius esset sacerdotis idolorum*), *po naturi Isukrsta* 40 <70> (Pel. X₁₀ nema), *delo koludra* 27v <54> (Pel. VII₄₀ *monachi opus*), *regulu koludra* 125v <175> i var. čl. *zakon koludrov* 27v <54> (Pel. VII₄₀ *regulam monachilem*), 65v <91> *saveza koludra* 112 <151> (Pel. V₃₈ *propositum monachi*), *Život i dela koludra* 92v <122> i var. čl. *Život i dela koludrov* 3 <10>

⁴³ Za posvojni genitiv ličnih zamjenica v. § 3. 1.

(Pel. I₂₂ *Vita monachi*), *red koludrov* 20 <39> i var. čl. 115 <152> (Pel. V₃₉ *ordo monachorum*), *u pustinju Leksandrije* 84v <101> (Pel. III₁₄ *ad Alexandriam*), *puti neprijatelja* 15 <37> i var. čl. 110v <150> (Pel. V₃₇ *viæ inimici*), *stlp palme* 70 <92> (Joan. III₁₂ *arborem palmæ*), *svrhu dobra pravadnih* 84 <98> (Pel. III₃ *super bona vero justis*), *tovarištvo priprošćih* 56v <83> (Pasch. XXIV₁ *nema*), *riči proroka* 48 <75> (Pasch. XXIII₂ *sermone prophetæ*), *hori prorokov* 43v <73> (Ruf. 162 *chorus prophetarum*), *u pustinji Skitije* 101 <137> (Ruf. 26 *in eremo Scythi*), *milost Spasitelja* 99 <132> (nema lat. izvornika) i dr. U antepoziciji posvojni genitiv dolazi izuzetno: **grišnika** *obraz črn i oči plni krve; družih vijaše svitli obrazi* 44v <74> (Pasch. XXIII₁ *Peccatorum enim facies nigras...; alios vero vidit clara facie*), *Ne dostoji se koludru jiskati družih činjen'ja* 54v <80> (Pasch. XXX₁ *drukčije*).

Primjeri za zamjenički posvojni genitiv⁴⁴: *teg onoga ki krozi ljubav...* 13v <35>, *pripravljan'je svih* 64 <90>.

7. 1. 2. Posvojni genitiv od imenice s atributima ili apozicijom

Primjeri: *učenik blaženoga Antona* 52v <77>, *grihi brata našega* 36 <66>, *za potribu brata svoga* 13v <35> i var. čl. 109 <148>, *ot pameti brata njega* 13v <35>, *jasle gospodina svoga* 99 <131>, *po kriposti Gospodina Isukrsta* 70 <92>, *tela matere svojeje* 11 <32> i var. čl. *tela matere svoje* 91v <117>, *od postilje muži naših*, 40v <71>, *hćer popa paganskoga* 111v <151> a u var. čl. s posvojnim pridjevom i dodatkom u genitivu: *hćer popovu, pogana nikoga* 16 <38>, *testamenat nikoga senadura* 20v <41>, *svitlost sega svita* 85v <102>, *prid noge učenika svoga* 104 <137> i dr.

7. 1. 3. Ostali imenički atributi

Primjeri: *brez čisla anjelov* 86v <105>, *nastan'je cele* 121 <165>, *Od čistoće misli* 133v <185> (nasl.), *krozi pohotin'je griha* 82v <98>, *za plaću griha* 50v <77>, *od fatigue hojen'ja* 69v <92>, *niščeta jiden'ja* 106 <143>, *krvi prolivan'je* i var. čl. *prolitja krve* 114 <152> (Pel. V₃₉ *effusionis sanguinis*), *od driva mudrosti* 100v <135>, *u vrime naglosti* 91v <116>, *tisuće pinez* 21v <43> i var. čl. *tisuće soldinov* 116v <156>, *duh preljubodijstva* 92 <120>, 106v <145>, *va otvoren'ji rebar* 98v <131>, *dan skrsnen'ja* 6 <18> i var. čl. *dan skrsnutja* 83v <98>, *Od spomene smrti* 84v <100> (nasl.), *dan smrti* 67v <91>, *rič spasen'ja* 101v <137>, *na pričali svita* 75v <96>, *sram tela* 66 <91>, *kripost ukazan'ja* 37v <67>, *Od čistoće zajika* 40 <71> (nasl.), *konac života* 71 <92> i dr.

⁴⁴ V. bilj. 43. V. i posvojni genitiv od zamjenice *ki* u § 3. 3.

7. 1. 4. Imenički atributi sa svojim atributima

Primjeri: *pop nikoje crikve* 36v <67>, *za spasen' je duše svoje* 89v <113>, *muku duše moje* 130v <180>, *od utrpljen' ja krivoga glasa* 41v <72>, *muž glasa velika* 73 <94>, *ljudi sega mesta* 53v <78>, *biskup mesta onoga* 55v <82>, *užanca naučen' ja onoga brata* 127v <177>, *truda plti svoje* 50 <76>, *pričatja pokore moje* 44 <73>, *muž velika razuma* 39-39v <70>, *prsti⁴⁵ ruke svoje* 68v <91>, *delom ruk tvojih* 131v <181>, *od straha sišastja duš ljudskih* 86v <105>, *vrime smrti svoje* 64 <90>, *oda dne smrti tvoje* 96 <128>, *plod tega svoga* 78v <98>, *grobove teles patarinov* 24 <46>, *v tentan' je griha pltenoga* 25v <49>, *ostanak vrimenta moga* 71 <92>, *dela života pustinje* 105 <141>, *muža života slavnoga* 73 <94>, *ostanak života svoga* 16 <37> i var. čl. *ostalo života svoga* 111v <150>, *račun vsega života našega* 9 <25> i dr.

7. 1. 5. Više atributa uz imenicu, od kojih je jedan imenički

Primjeri: *dobar plod duše* 125 <173>, *v jedan kantun cele svoje* 14v <37>, *jedan založaj kruha* 72 <93>, *v nižnjih stranah Ejipta* 14v <37> i var. čl. 110 <150>, *starišina popovski idolov* 53v <78>, *va tom zgubljen' ji duše moje* 67v <91>, *vas ov teg vrimenta moga* 25 <48>, *vsega puka kraljestva nebeskoga* 6v <18>, *vsu stražu srdca našega* 92 <118>, *vse hudobe vsega svita* 84 <98>, *toliko vnožastvo trn' ja i dračja* 28 <54> i var. čl. 126 <175>, *vsa tegoća vrimenta moga* 120v <163>, *oda vsakoga činjen' ja života našega* 86v <105> i dr.

8. Prijedložni atributi

Prijedložni atribut može uz imenicu stajati sam ili biti jedan od dva ili više atributa. Imenica u prijedložnom atributu može imati svoj atribut, pridjevsko-zamjenički ili imenički. U nekim slučajevima prijedložni atribut stoji na mjestu gdje je u suvremenom jeziku običniji imenički ili pridjevski atribut.

Primjeri: *biskup s Cipra* 9 <27>, *bolizan brez pokoja* 83v <98>, *brime od grihov* 78 <97>, *čistoću ot/od tela* 1 <2>, 104 <139>, *dela od preljubodijstva* 82 <98>, *delo od koludra* 125v <175>, *jedna divojka od Rima* 94v <126>, *v toliki grihi od luksurije* 80 <98>, *hlib od elemozine* 89v <113>, *jiden' je od ptic* 9v <27>, *Mesto plačno i ot cvileža* 7v <21> i var. čl. *Mesto plača i od žalosti* 84v <100>, *u molstir od onih žen* 73 <94>, *tabonejski molstir od žen* 72v <94>, *naturu od djavla* 40 <70>, *peč ona z Babilonije* 125 <174>, *plač brez konca* 83v <98>, *pokrov od hiže* 58v <84>, *praha od zemlje* 75v <96>, *put od spasen' ja* 36 <65>, *rana od nenavidosti* 101v <137>, *strane od zapada* 74 <95>, *utišen' je od prošćen' ja grihov* 70v <92>, *veru pravu oda vseje duše* 1 <2>, *u vriću od postava* 63 <89>, *vrime od*

⁴⁵ Instrumental množine.

molitve 54v <80>, *žmur od nečistoće* 73v <94> i dr.

Za antepoziciju prijedložnog atributa samo je jedan primjer: *od utrpljenja delo* 27 <52>.

9. Sintagme i rečenice u službi atributa

Sintagme u službi atributa dolaze uglavnom u postpoziciji. Za antepoziciju samo je jedan primjer. Tako: *svrhu rečenoj vladiki* 94v <126>; *k molstiru zgora rečenomu* 72v <94>, *obraz črn kako ugalj* 44v <74>, *mogahu viditi vsaki njih slavu jedan drugoga* 37v <68>, *jedan (mladac) jure od vrimena* 56v <84>, *nika divica jure od vrimena* 78v <98>.

U sintagmi *jimenem* + *osobno ime* raspored dijelova može varirati: *jedan priprošči jimenem Eukarist* 62 <88>, *Brat niki, sveti Flagrijus jimenem* 21v <43> i var. čl. *Brat jimenem Flagrij* 116v <156>, *nika grišnica, jimenem Tarsija* 50 <77>.

Već je rečeno da atributne rečenice ovdje nisu uzete u razmatranje. Za neatributnu rečenicu u službi atributa našla se samo jedna potvrda: *Krozi vas prijal sam toliku tegoću priti z pustinje do vas* 40v <71>.

10. Količinski prilog kao atribut

Količinski prilog kao atribut dolazi uz imenicu u genitivu, samu ili s drugim atributom, a može se odnositi i na dvije imenice vezane veznikom *i* ili bez njega. Takav atribut samo iznimno dolazi u postpoziciji. Primjeri: *dovolje peska* 35v <65>, *malo dan* 12v <34>, 59 <84> i d., *malo jiden'ja* 51v <77>, *malo kruha i vode* 51v <77>, *malo onogaje peska* 35v <65>, *malo soli* 57v <84>, *nikoliko pinez* 22 <44> i var. čl. 117v <157>, *nikoliko psalam* 121v <165>, *pol noće* 30 <56> i var. čl. 128 <177>, *pomalo dan* 108 <147>, *veće krun* 29v <55>, *vnogo dan* 28 <54> i var. čl. 126 <175>, *vnogo krat* 50 <77>, *vnogo krvi* 18v <39>, *vnogo krve* 19v <39> i var. čl. 114v <152>, *vnogo ljudi* 19 <39> i var. čl. 114 <152>, *vnogo vrimena* 47v <75>; *cvitja vnogo* 81v <98>, *črvi, smrada vnogo* 82 <98> i dr. Ima i primjera da se od dva priložna atributa prvi odnosi na čitavu sintagmu s prilogom kao atributom: *ovoje malo palme* 121v <165>, *vnogo veće vrimena* 78v <98>.

11. Glavni broj (osim broja jedan) kao atribut

U uvodu je spomenuta gramatičarska dvojba otvara li broj imenici ili imenica broju u rečenici mjesto. Sintagme s glavnim brojem nedjeljive su cjeline i kao takve u rečenici stoje u službi pojedinih rečeničnih dijelova. Kako je suprotno statusu atributa da on otvara mjesto imenici, držimo se gledišta da je u takvim sintagmama atribut broj. Broj se može odnositi i na dvije imenice vezane veznikom *i*. Imenica u brojnoj sintagmi može imati i koji drugi atribut. Brojna se sintagma rijetko sklanja. Broj češće dolazi u antepoziciji nego u postpoziciji, a samo je 98

jedan primjer u čitavom tekstu da se složeni broj rastavlja i da jedan dio dolazi ispred, a drugi iza imenice.

Primjeri: *četere*⁴⁶ dni 69v <92>, *četire dni i noće* 65v <91>, *četrdest*⁴⁷ i *osam let* 70v <92> i u istom članku *četrdeset let i osam* 70v <92>, *četrdeset let* 19 <39> i var. čl. *četrdest let* 115 <152>, *deset dan* 19v <39>, 74v <95> (2x), *devet let* 29 <55> i var. čl. 127 <176>, *v letah devet* 29 <55>, *dva brata sveta života* 37v <68>, *na dva dela* 98 <130>, *dva junaka* 77v <97>, *dva mladca* 56v <84>, *dva starca* 62 <88>, 75 <96>, *dan dvadeset* 19 <39> i var. čl. *v dvadeset dan* 114v <152>, *dvanadeste milj* 25v <50> i var. čl. 122 <168>, *dvanadeste psalmov* 59 <84>, *dvi nedilje* 38v <68>, *dvi riči* 1v <4a>, 85 <101>, 105v <141>, *dviju ženu* 40 <71>, *dvima bratoma* 41 <71>, *dvima gospodinoma* 56v <83>, *po dvima nediljama* 38v <68>, *jedanadeste let* 41 <71>, *milj pet* 26 <50> i var. čl. 122v <168>, *pet dan* 10 <28> i var. čl. *dan pet* 89 <112>, *petnadeste dan* 53 <77>, *sedam krat* 30 <56>, 31 <56>, 129 <177>, *sedamdeset palam* 65v <91>, *sedamnadeste dan* 69v <92>, *miseci šest* 67v <91>, *po šestih versih* 59 <84>, *ove tri činjen'ja* 1v <4>, *tri deli* 62v <88>, *tri divice* 52v <77>, *tri dni* 63 <89>, 79v <98> i d., *za tri kažuni* 120v, *tri kriposti djavlje* 99 <132>, *o(t) trih rvanj* 4 <12a> i var. čl. *od trojih rvanj* 93v <123>, *za tridest dan* 68 <91> i dr.

12. Atribut uz zamjenicu, pridjev, broj, brojnu sintagmu, prijedložni izraz

Uz navedene kategorije atribut, jedan ili više njih, najčešće dolazi kad stoje umjesto imenice koja označuje osobu i kad se misli na stvar u apstraktnom značenju.

12. 1. Atribut uz zamjenicu i zamjenički pridjev identiteta

Atribut uz ličnu zamjenicu: *ja tada stisnuta* 81 <98>, *mene huda* 112v <151>, *mani nebogi* 80v <98>, *vsaki njih* 37v <68>, *Vi vse* 73v <94>, *Zač vas je pravih obrekla* 43 <72>.

Atribut uz neodređenu zamjenicu: *gorkim ničim* 14 <36>.

Uz neodređenu zamjenicu *niki* ('neki') i zamjenički pridjev identiteta *jedan*, kad označuju nekoga tko se izdvaja iz nekoga skupa, dolazi prijedložni atribut koji se sastoji od prijedloga *od* i imenice ili zamjenice što označava skupinu iz koje se *jedan*, *niki* izdvaja. Tako: *nikoga od bratje* 34v <63>, *niki od otac* 130 <179>, *niki od starih otac* 59 <85>, 85v <103>, *niki od starac* 2v <9>, 42 <72>, *niki od starih* 101 <137>, *niki od Tebej starih* 113v <152>, *niki od znanac* 49 <76>; *jedan od njih* (od dvojice braće) 12 <34>, 13 <35>, (od pasa) 124 <172>, *jednoga od njih*

⁴⁶ Ravnopravno se upotrebljavaju likovi *četere* i *četire*.

⁴⁷ Brojevi složeni s *deset* upotrebljavaju se u likovima na *-dest* i *-deset*, a složeni brojevi kojima je u prvom dijelu *četiri* počinju s *četri-* i *četri-*.

(od dvojice grešnika) 44v <74>, *jedna od njih* (od dviju žena) 40v <71>, *jednu od njih* (od redovnica) 72v <94>, *jedan od barunov* 74v <95>, *jedan od vladavac* 18v <39> i var. čl. 114 <152>.

Atribut uz pokaznu zamjenicu: *ona sama* 51 <77>, *samu onu* 73 <94>, *ova takova* 60v <85>.

Atribut uz zamjenicu totaliteta: *ova vsa* 28 <54> i var. čl. 126 <175>, *oda vsih s toga vladan'ja* 79 <98>.

12. 2. Atribut uz poimeničeni pridjev ili pridjev koji zamjenjuje imenicu

Primjeri: *jedan pripročí* 61 <87>, 62 <88>, *jednoga pripročéga* 41v <72>, *níh pripročíh* 86 <104>, *vnozh pripročíh* 85v <102>, *vsíh pojućíh* 65 <90>, *ovím utrpljívím* 31v <56>, *njegoví vlašćí* 45v <74>; *on manji* (brat) 59 <84>, *on nemílostíví* (čovjek) 61v <87> (2x), *on stariji* (brat) 58, 59v <84>, *va onoga mlajega* (brata) 59 <84>, *Ova takova* (tj. takve stvari) 60v <85>, *jedno ovo sam obrala* (tj. jednu stvar) 83 <98>, *ka ovomu poslijnjemu* (starcu) 101v <137>.

U primjeru *Sam niki* 14 <37> nije sasvim jasno određuje li zamjenica pridjev ili pridjev zamjenicu. Prema var. čl. *Pustinjak niki* 110 <150> i lat. (Pel. V₃₇ *Solitarius quidam*) subjekt bi imao biti *sam*, a *niki* njegov atribut.

12. 3. Atribut uz broj

Primjeri: *on jedan* (brat) 45 <74>, *On tada jedan* (brat) 12v <34> i var. čl. *On jedan* 108 <147>, *od níkih dvíju* (vjernika) 44 <74>, *ke obedví* (žene) 40v <71>, *on jedan* (brat) 45 <74>, 108 <147>, *on drugi* (brat) 108 <147>, *one bo prve* (grijehe) 39v <70>, *oni trí* (starcí) 76v <96>, *onoga drugoga* (starca) 47 <74>, *sve ove trí* 16v <38> i var. čl. *ona troja* (tj. one/ove trí stvari) 112 <151>, *ova troja* (tj. ove trí stvari) 104v <139>, *ove trí* (tj. ove trí stvari) 16v <38>, *samím trim* (starcíma) 76v <96>, *ova sedam* (tj. ovíh sedam stvari) 99v <134>.

12. 4. Atribut uz brojnu sintagmu

Primjeri: *druge četere dní* 69v <92>, *ove sedam krun* 128v <177> i var. čl. *ove tada sedam krun* 30v <56>, *ove trí činjen'ja* 1v <4>, *ovu osam dan* 76 <96>.

13. Atribut s česticom za pojačavanje

Kao čestica za pojačavanje uz atribut dolazi: *bo*, *tada*, *vjistinú*. Uglavnom su te čestite uvjetovane lat. predložkom. Primjeri: *Jedan bo dan* 123 <170> (Pel. VII₃₃ *Una autem die*), *Ovo bo jime* 73v <94> (Pel. XVIII_{19(C-D)}} drukčije: *Hoc enim in ea*), *Brat on bo* 64 <90> (Joan. III₁₃ *Frater ille*), *Ova bo mišljen'ja* 29 <55> (Pel. VII₄₂ *Hæ enim cogitationes*), *Va nu bo noć* 22v <44> i var. čl. *Onu tada noć* 117v <157> (Pel. VI₂₁ *Illa autem nocte*), *Ov bo pustinjak* 61v <87> (Joan. I₁₃ *iste autem solitarius*), *Višnje bo vnožastva* 56v <83> (Pasch. XXXIV₁ *Supernæ enim*

multitudines); **Dobri tada Bog** 17 <38> (Pel. V₃₈ *bonus autem Deus*), **Ko tada delo** 40v <71> (Ruf. 97 *Qualia ergo opera*), **Ona tada grišnica** 15v <37> (Pel. V₃₇ *Illa autem infelix*), **Ov tada pesak** 35v <65> (Pel. IX₉ *ista autem arena*), **Ovu tada rič** 39v <70> (Pel. X₁₀ *hunc autem sermonem*) i dr.; **drugoga vjistinu črn i strašan obraz** 44v <74> (Pasch. XXIII₁ *aliterum vero nigrum et horribili vultu*), **Druga v jistinu nedilja** 17v <38> (Pel. V₃₈ *Secunda vero hebdomada*).

14. Atributi povezani veznikom

Atributi mogu biti povezani sastavnim ili rastavnim veznikom. U oba slučaja odnose se na jednu imenicu, imeničku sintagmu ili riječ koja stoji umjesto imenice. Npr. **nečistoga i hudoga mišljen'ja** 7 <18>, **slavno i svitlo prebivan'je** 103v <137>, **veliki i svitli dari božji** 122 <167>, **Gospodin naš i vaš** 45v <74>, **črn i strašan obraz** 44v <74>, **Star ... visok a črn** 33 <58>, **jedan človik bogat da nemilostiv** 61 <87>.

15. Atributi što se odnose na dvije imenice

Ako su dvije imenice vezane veznikom *i*, atribut se odnosi na obje. Ako se te imenice razlikuju u rodu, atribut se slaže u rodu s bližom imenicom. Npr. **teg i ljubav njegovu** 12v <34>, **teg i štentan'je tvoje** 13 <35>, **velika rvanja i teškoća** 85v <103>, **krsta i reda tvoga** 16v <38> i var. čl. **krsta i reda koludarskoga** 112 <151>, **za utrpljen'je i za posluh njegovu**⁴⁸ 30v <56>. Atribut se može smjestiti i između imenica na koje se odnosi. U tom se slučaju u rodu slaže s prvom imenicom ako se rod imenica razlikuje. Tako: **te[ško]ću njegovu i ljubav** 108 <147>, **dar njegov, vesel'je i pokoj** 6v <18>.

Ako je atribut genitiv lične zamjenice, nema izražene oznake roda: **tegoću i štentu naju** 108v <148>, **njeje tužen'je i moljen'je** 43 <72>.

16. Više različitih atributa uz jednu imenicu ili riječ koja je zamjenjuje

Jedna imenica može imati više različitih atributa: pridjevsko-zamjeničkih, brojnih, imeničkih, prijedložnih. Imenički atributi u takvim sklopovima mogu imati i svoje atribute. Npr. **onoga vašega sveta otca** 14v <37>, **ovo njegovo maneno govoren'je** 75 <96>, **Vas ov teg vrimenta moga** 25 <48>, gdje je *vas ov* i *vrimenta moga* atribut uz *teg*, a *moga* atribut uz *vrime*; **utišen'je od prošćen'ja grihov** 70v <92>, gdje je *od prošćen'ja grihov* atribut uz *utišen'ja*, a *grihov* uz *od prošćen'ja*; **oda vsakoga činjen'ja života našega** 86v <105>, gdje je *vsakoga* i *života našega* atribut uz *činjen'ja*, a *našega* uz *života*; **od nikih dviju** (tj. vjernika) **od svoga plka zalih** 44 <74>, gdje je *nikih*, *od svoga plka* i *zalih* atribut uz *dviju*, a *svoga* atribut

⁴⁸ Atribut u ženskom rodu prema lat. izvorniku: *pro conversatione sua*.

uz *plka* i dr.

Takvi atributi mogu biti odijeljeni od imenice ili međusobno drugim rečeničnim dijelovima. Npr. *da i ti va te ne prideš muke* 84 <98>, *starac biše niki* 127v <177>, *ako obraz hoć[eš] moj viditi* 95 <126>, *onomuje dati se životu* 80v <98>, *Ka va ovom plaća jest* 121 <165>, *krozi slatkosti koliko plaćam mučen'je* 82v <98>, *ja starišina bil sam popovski idolov* 53v <78>, *razumi da djavlje bi potikan'je* 15 <37>, *učini vrtal sebi raskošni* 100 <135>, *kada pride vrime njej rojen'ja* 42v <72>, *vnozi ondi starci druzi* 43v <73> i dr.

17. Naknadno dodani atributi

Naknadno dodani atributi pridaju novo obilježje atributnoj sintagmi. Može ih biti jedan ili više, npr. *Starac v svitah starih, visok, črn* 132 <182> a u var. čl. s izostavljenom imenicom: *Star, v svitah vele starih, visok a črn* 33 <58>, *jedna divojka od Rima, bogata vnogo i bojazniva Boga* 94v <126>, *hčer popovu, pogana nikoga* 16 <38> (Pel. V₃₈ *filiam sacerdotis paganorum*), ali u var. čl. s boljim prijevodom: *hčer popa paganskoga* 111v <151>. Takav naknadno dodani atribut ne mora se s imenicom slagati u padežu: *Pokaza mi jednu peč ognjenu...*, *pakla i sumpora plna* 82 <98>, *u jednoj hiži tamni, savsima žalosti plna* 82 <98>.

Najčešće su naknadno dodani atributi participi pasivni, sami ili s dodacima: *brat niki nikada, potikan od mišljen'ja svoga...* 29 <55>, *Brat niki nigda, taknut duhom preljubodijstva...* 92 <120>, *I bratja, pokripljeni, vratili sut se v mesto svoje* 39 <69a>, *ja tada grišnik, taknut ovimi riči proroka...* 48 <75>, *kanonik crikve velikoje ...*, *taknut grihom od luksurije...* 97v <130>, *Tada mati moja, oslobojena, veliko zlo i nečistoću zača činiti* 80 <98>, *Ovo slišav, starac, taknut u srdce, odvrže šćap* 103v <137>.

II. Apozicija

Iz suvremene gramatike⁴⁹ znamo da se apozicija uvrštava u rečenicu na isti način kao atribut, samo što je u pitanju imenica koja određuje imenicu ili imeničku zamjenicu, obavezno se slažući s njima u padežu. Za razliku od atributa, kojih u ŽSO ima na stotine, apozicije – kao i inače u jeziku – nisu tako brojne. Uvjetovane su uglavnom latinskim izvornikom ŽSO. Izuzetno apozicija u našem tekstu može doći na mjestu lat. atributa (i obratno).

Po sadržaju u ŽSO, odnosno u njihovu latinskom izvorniku, srednjovjekovnom rukopisu *Verba seniorum*⁵⁰, kao akteri zbivanja najčešće se javljaju *Bog, brat,*

⁴⁹ V. o apoziciji: R. Katičić (1986, 448–452, § 992–1000); E. Barić i dr. (1995, 563–564, § 1845–1849).

⁵⁰ V. bilj. 5.

opat, otac, starac, nešto rjeđe (*arh*)*an'jel, biskup, gospodin/Gospodin*⁵¹, *Isukrst...* Neke od tih imenica javljaju se kao apozicije, druge dobivaju apozicije. Razmotrit ćemo njihovu raspodjelu i položaj apozicije u odnosu na riječ koja joj u rečenici otvara mjesto. Od navedenih imenica koje označuju aktere zbivanja *brat* nikad nema apoziciju niti služi kao apozicija – *brat* je najčešće *niki, ov, on, drugi, njega/njegov, stariji...* i nikad se ne imenuje. To su oni skromni, bezimni i najbrojniji sudionici pustinjačko-redovničkoga života, čija osobna imena nisu važna. Slično je i s imenicama *otac, starac*, ali kako su oci i starci svojim dugogodišnjim isposničkim životom stekli ugled u svojoj sredini, ponekad se i imenuju, te navedene imenice služe kao apozicije uz dotična osobna imena. Imenica *opat* pak uglavnom dolazi kao apozicija uz osobno ime, a samo izuzetno kao samostalan rečenični dio s atributom *moj, svoj* ili bez njega.

I apozicije i imenice koje im u rečenici otvaraju mjesto mogu imati svoje atribute (pridjevsko-zamjeničke, imeničke, prijedložne).

Najčešće su apozicije one uz osobna imena, koje kazuju što je nositelj imena po svom zvanju, položaju i sl. Njihov je redovni položaj ispred osobnog imena, tj. dolaze u antepoziciji. Postpozicija može biti uvjetovana latinskim izvornikom, ili dolazi po izboru našega prevoditelja, uglavnom iz stilskih razloga. I u lat. izvorniku i u našem prijevodu postpozicija se upotrebljava kad uz osobno ime dolazi stalni epitet *sveti* ili neki drugi atribut ili kada apozicija ima atribut. Najčestotnija je imenica u službi apozicije *opat*. Ona u antepoziciji uz osobno ime dolazi 107 puta prema svega 6 primjera za postpoziciju. Potvrđeni su: *opat Agaton, Anton, Arsenij, Čenon, Danijel, Evagarij, Ilarijon, Ipericij, Jeroncij, Jilija, Jivan, Makarij/Maharij, Mojize/Mojsij, Panbo/Pambo, Panučij, Pastir/Pastor, Serafijon/Sarafijon* i drugi, u nominativu i u kosim padežima, odnosno kao subjekti ili objekti u rečenicama. Za postpoziciju imenice *opat* u službi apozicije samo su ovi primjeri: *Sveti Anton opat* 118v <158> (Pel. VII, *Sanctus Antonius abbas* – na početku članka), ali u var. čl. *Sveti opat Anton* 23v <45>; zatim: *Anton opat* 52 <77> bez adekvata u lat. tekstu, s postpozicijom apozicije po izboru našega prevoditelja u kontekstu u kojemu se triput zaredom spominje isto lice, od čega jednom kao prevoditelj dodatak s upravo navedenim redoslijedom, pored *ka opatu Antonu* i *Opat Anton* prema lat. izvorniku: *...poboli se opat Panučij i tudje pojde ka opatu Antonu ... Kada bo Anton opat opita od stvari, sazva učenici. Opat Anton zapovidi da onu noć bde...* (Thais. ... *condoluit abbas Paphnutius, et mox profectus est ad abbatem Antonium ... Cum ergo pervenisset ... convocatis discipulis suis abbas Antonius praecepit...*); *Arsenij opat od opata Marka opitan...* 56v <83> (Pasch. XXXIV, *Abbas Arsenius*

⁵¹ Imenica *gospodin* dolazi kao apozicija uz *Isukrst* (lat. *Dominus Christus* ili *Dominus Jesus*), a *Gospodin* je isto što *Bog*. Ortografsko razlikovanje (veliko/malo slovo) je autoričino – u ŽSO se kao i u drugim onodobnim spomenicima vlastita imena pišu malim slovom.

ad abbate Marco requisitus est), opet s postpozicijom po izboru našega prevoditelja da se izbjegne dvaput zaredom isti redosljed apozicije i osobnog imena; *Posla nigda Elfanij biskup ka Ilarijonu opatu* 88v <111> (Pel. IV₁₅ *Misit aliquando Epiphanius episcopus Cyprius ad abbatem Hilarionem*), gdje je u lat. izvorniku prva apozicija *episcopus* u postpoziciji uvjetovana svojim atributom *Cyprius*, a naš prevoditelj izostavlja atribut, ali zadržava redosljed apozicije u odnosu na osobno ime i jednako postupa i s narednom sintagmom *ka Ilarijonu opatu*; *Govoraše Danijel opat govoreći* 75 <96> (Pel. XVIII₃ *Narravit iterum abbas Daniel, dicens*); *Paval opat jimiše ovu milost* 46 <75> (Pasch. XXIII₂ *Abbas Paulus Simplex habebat hanc gratiam*).

Ostale imenice u službi apozicije uz osobno ime znatno su rjeđe zastupljene. U antepoziciji dolaze: *Abas*⁵² *Silvanus* 8 <23>; *vidi an'jelov Mihovila i Gabrijela* 65 <90> bez lat. adekvata za apoziciju (Joan. III₁₃ *conspicit frater ille Michaelem et Gabrielem*); u *Blaženoj Divi Mariji* 96v <129>, *Blaženoj Divi Mariji* 97v <129>, *Blaženu Divu Mariju* 97v <130>; *po kriposti gospodina Isukrsta* 69v <92>, *ki gospodina Isukrsta jišće* 124v <172>, *gospodine Isukrste* 76 <96> (3x), *po gospodini Isukrsti* 29 <54>, *služećih gospodinu našem Isukrstu* 65v <91>, *služi gospodinu Isukrstu* 68v <91>; *otac naš Arsenij* 75 <96>, *moga otca Antona ... tvoga otca Antona* 52v <77>; *onoga sveta pustinjaka Makarija* 43 <72>; *starac Ilarijon* 9v <27>.

Potvrde za postpoziciju: *Sveti Bazilij biskup* 71 <93> (Pel. XVIII_{19(A-B)} *sanctus Basilius episcopus*), *Epifanijus biskup s Cipra* 9 <27> i već spomenuto iz var. čl. *Epifanij biskup* 88v <111> (Pel. IV₁₅ *Epiphanius episcopus Cyprius*); *od dobroje spomene Sare dive* 120 <161> (Pel. VII₁₉ *de abbatisa beatæ memoriæ virgine Sara*) s postpozicijom apozicije po izboru našega prevoditelja jer on stalnu sintagmu *od dobroje spomene* očito shvaća stalnim epitetom kao *svet* uz neka imena; *dobroga spomenen'ja Teofilus jarhibiskup* 4v <14> i var. čl. *dobroje spomene Teofil jarhibiskup* 93v <125> (Pel. Pel. II₄ *beatæ memoriæ Teophilus archiepiscopus*), te u narednom članku bez epiteta *Teofil jarhibiskup* 94v <126> (Pel. II₇ *Theophilus archiepiscopus*); *Pubilij koludar* 74v <95> (Joan. II₁₂ *Publium monachum*); *U vrime Julijana odmetnika* (Joan. II₁₂ *Temporibus Juliani apostatæ*); *po Izaiji proroki* 47v <75> (Pasch. XXIII₂ *per prophetam Isaiam*) s naglašavanjem apozicije u postpoziciji po izboru našega prevoditelja; *Izidora starca* 10 <29> (Pel. IV₂₂ *abbatem Isidorem*).

⁵² Jedini neprevedeni primjer za lat. *abbas*.

⁵³ Isto vrijedi i za atribut, koji je uz *Bog* potvrđen samo tri puta: *Bog naš* (2x), *Bog vsemogući*. – U općem značenju imenica *bog* označava neznabožackoga boga ili se upotrebljava kad neznabošci govore o kršćanskomu Bogu: *njega/njegov, tvoj bog*. U takvoj upotrebi imenica *bog* nikad nema apozicije. – Za veliko/malo slovo v. bilj. 51.

Kada *Bog* dolazi u funkciji osobnog imena, uz njega apozicija dolazi sasvim izuzetno⁵³: *pred Bogom otcem* 6v <18> (Pel. III₃ *ante Deum Patrem*), *gospodinu Bogu* 87v <107> (Pel. III₂₃ *Domino*). Bez apozicije (i atributa) *Bog* dolazi 156 puta. *Gospodin* u funkciji vlastitog imena dolazi 48 puta bez apozicije i samo dva puta s atributom (*milostivi, naš*).

Iduća je skupina apozicija uz opće imenice, uglavnom one koje označavaju osobe (samo je jedan primjer za opću imenicu neosobnog značenja). Primjeri: *oče biskupe* 9 <27> i var. čl. *otče* 88v <111> (Pel. IV₁₅ *Pater*) s apozicijom u postpoziciji u prvom primjeru, koja je dodatak prvoga prevoditelja jer mu samo *oče* nije bilo dovoljno ekspresivno; *suprotivnik naš djaval* 67 <91> (Joan. III₁₁ *adversarius noster diabolus*); *vidi ženu grišnicu* 85 <101> (Pel. III₁₄ *vidit mulierem theatricam*), *jimiše sestru v gradi grišnicu* 48v <76> (Pasch. XXIV₂ *habebat sororem in civitate meretricem*); *Ja človik sam grišnik* 47v <75> s redom riječi kao u lat. (Pasch. XXIII₂ *Ego homo sum peccator*), *od nikoga brata grišnika* 35 <65> (Pel. IX₉ *de quodam fratre culpabili*) s apozicijom na mjestu lat. atributa; *toga pelegrina koludra* 42 <72> (Ruf. 99 *hunc peregrinum monachum*); *najde človika pelegrina* 64v <90> (Joan. III₁₃ *invenit hominem peregrinum*).

Apozicija uz opću imenicu neosobnog značenja: *V ovo vrime jiš až petak dan?* i malo dalje (u prepričavanju događaja): *V ovo vrime jiš až petak?* 38 <68> (Pel. IX₁₂ oba puta jednako: *Hac hora manducas in sexta feria?*). Ovo je jedini primjer u kojemu zapravo nije sasvim jasno koja je imenica apozicija, a koja apoziciji otvara u rečenici mjesto. Sintagma je napravljena prema lat. svezi *sexta feria*, a da u nas nije obična, pokazuje primjer u kojem se ponavlja ista rečenica, gdje *petak* dolazi bez apozicijske dopune.

Najmalobrojnija je skupina apozicija uz lične zamjenice: *Ja tada grišnik rekoh* 48 <75> (Pasch. XXIII₂ *Ego vero fornicator ... dixi*); *ja nevoljnik* 112v <151> i var. čl. *ja nevoljni grišnik* 17 <38> (Pel. V₃₈ *ego infelix*) s promjenom lat. apozicije u atribut i dodavanjem nove apozicije *grišnik* radi veće ekspresivnosti; *za me grišnicu* 51 <77> (Thais. drukčije); *va mni, nedostojnom grišniki* 48 <75> (Pasch. XXIII₂ *in me indigno et eccatore*), gdje naš prevoditelj jednu od dvije lat. apozicije zamjenjuje atributom.

III. Zaključak

U ŽSO zastupljene su sve one vrste atributa kakve nalazimo u suvremenom jeziku. U gramatikama se ne spominju sintagme i neatributne rečenice kao atributi, ali to je više posljedica neiscrpljenosti svekolike gramatičke problematike, koje ima i na drugim gramatičkim područjima, nego stvarnoga stanja u jeziku. Npr. i danas se kaže *čovjek imenom Marko*, iako takve sintagme ne nalazimo među atributima. Pod latinskim je utjecajem upotreba sklonjivih i nesklonjivih participa prezenta i preterita u atributnoj funkciji, pojava atributa s česticom za pojačavanje

i neke pojedinosti, kao što je npr. posvojni pridjev umj. prijedložnog izraza u sintagmi *strah božji*.

Položaj atributa u odnosu na riječ koja mu u rečenici otvara mjesto ovisi 1. o latinskom izvorniku, 2. o domaćem shvaćanju redovnog i stilski obilježenoga reda riječi i 3. o vrsti atributa. Naši prevoditelji ŽSO, a ima ih dvojica (prvi do članka <70>, drugi od <71> do kraja), nastoje slijediti latinski izvornik, u kojemu prevladava postpozicija pridjevskih i zamjeničkih atributa i ima mnogo više imeničkih atributa (osobito posvojnih genitiva) nego što je to u nas uobičajeno. Ako se u našem prijevodu umjesto latinske postpozicije nađe antepozicija, to je uglavnom posljedica proboja žive narodne riječi, odnosno prevoditeljeve nepažnje, koja pokazuje da je u nas to običniji redosljed. Naročito se to odnosi na posvojne i pokazne zamjenice. Međutim, mnogo je primjera kada naš prevoditelj odstupa od latinskoga izvornika u korist postpozicije. To su slučajevi kada se njemu izvornik čini nedovoljno ekspresivnim, pa on mijenja redosljed atributa, a vrlo često sam dodaje još poneki atribut kojim izrazitije kvalificira određenu situaciju. Tako npr. prema lat. *ex toto corde* u ŽSO nalazimo *srcem čistim*, gdje je drugačiji položaj atributa, ali je izabran i drugi atribut (*čistim* umj. *svim*); u primjeru *pusti dušu blaženu* prema lat. *reddito spiritu* naš prevoditelj dodanim atributom *blaženu* naglašava značaj umirućega; u primjeru *vonje predragoje* prema lat. *grato odore* mijenja se položaj atributa i on se još posebno naglašava ekspresivnijim gramatičkim oblikom *predragoje*; u primjeru *glas tudije k njemu božastveni učinjen bi* prema lat. *vox ad eum facta est* prevoditelj imenici *glas* dodaje atribut *božastveni* i česticu za pojačavanje *tudije*, te razdvaja atribut od njegove imenice; ili *vsemogući Gospodin milostivi* prema lat. *Dominus*, gdje su dodana dva atributa, jedan u antepoziciji, drugi u postpoziciji, koji naglašavaju dvije bitne osobine Gospodinove; u *Pozna duh človičanski žalostan* prema lat. *nec ferre posset odorem hominum* prevoditelj dodaje atribut *žalostan* da bolje istakne stav pustinjaka prema običnim ljudima; u primjerima *Otče dragi*, *otče sveti* prema lat. superlativu u antepoziciji *charissime Pater*, *sanctissime Pater* naš prevoditelj bira u izravnom obraćanju običniji pozitiv, ali ga smješta u postpoziciju. Takvih primjera u ŽSO ima bezbroj i mnogi od njih mogu se pratiti u obradi pojedinačnih atributa, a ovdje ih je izdvojeno samo nekoliko. Da je postpozicija pridjevskih atributa u nas stilski obilježena pokazuju npr. i naslovi pojedinih članaka, koji nemaju latinskih adekvata. Tako npr. *Od/Ot straha božja*, *Od molitve dostojne*, *Ot vere pravoje*, *Ot časa muža pravadnoga* i dr.

Stalne sintagme ili sveze također se uglavnom ravnaju prema lat. izvorniku, npr. sintagme *dobre/dobroje spomene//dobroga spomenen'ja*, *svete/svetoje spomene//svetoga spomenen'ja* prema lat. *beatæ memoriæ*, *sanctæ memoriæ*, *tašća slava* prema lat. *vana gloria*, ili sveze *telo božje* ('hostija') prema lat. *corpus Domini*, ali i *božje tilo*, što očito potječe iz svakodnevnoga vjerskog leksika (na što upućuje i ikavizam), *luka slzna* ('ovozemaljski svijet') prema lat. *vallis lacrimarum*,

oganj vičnji//vičnji oganj ('pakao') prema lat. *ignis æternum*, zatim tabu izraz *voda navlasna* ('mokraća') prema lat. *aqua mea*. Bez lat. uzora što se tiče položaja atributa su npr. stalne sintagme *stari o(t)ci//o(t)ci stari//oce stare* prema lat. *Patres*, *hudo mišljen'* je prema lat. *conscupiscentia*, *cogitatio*, *vesel'* je *veliko//veliko vesel'* je prema lat. *gaudio*, *vičnje muke//muke vičnje* prema lat. *tormenta*, ali *sujnji dan* prema lat. *dies iudicii* s promjenom redosljedja jer je također iz svakodnevnoga vjerskog leksika; zatim sveze *cesarstvo nebesko*, *kraljestvo nebesko* ('nebesa') prema lat. *regnum*, ili *grih nečisti* ('puteno općenje') prema lat. *libido*, *fornicatio*, ali u istom značenju *plteni grih* i *grih plteni* jer pridjev *plten* ima niži stupanj značenjske obilježenosti nego *nečist*.

Što se tiče zamjeničkih atributa, kod posvojnih zamjenica i povratno-posvojne apsolutno preteže postpozicija jer osim latinskog uzora djeluje i stilsko naglašavanje pripadnosti. S druge strane, kod pokaznih zamjenica velika je prevaga antepozicije, bez obzira na latinski predložak, na što je očito utjecao svakodnevni govor.

Imenički atributi redovno se nalaze iza riječi koja im u rečenici otvara mjesto, a samo su izuzetno u antepoziciji. Isto vrijedi i za posvojne pridjeve, koji u ŽSO često stoje na mjestu lat. posvojnoga genitiva. Brojevi kao atributi uglavnom dolaze u antepoziciji, a sintagme kao atributi u postpoziciji.

ŽSO s obzirom na položaj atributa treba prvenstveno promatrati kao književni tekst s latinskim izvornikom. Postpozicija koja preteže u nekim atributnim kategorijama uvjetovana je bilo izvornikom, bilo stilskim naglašavanjem, težnjom za postizanjem višega stila. Situacije u kojima se usuprot latinskom izvorniku javlja antepozicija ukazuju na utjecaj živoga narodnoga govora, u kojemu je i tada u redovnom redu riječi prevladavao položaj pridjevsko-zamjeničkoga atributa ispred imenice. Ostalim je atributima – kao i u suvremenom jeziku – i u redovnom redu položaj atributa iza imenice.

Za apoziciju, navedena građa pokazuje da su najbrojnije apozicije uz osobna imena, a najčestotnija je u toj funkciji imenica *opat*, što je predodređeno latinskim izvornikom. Primjeri *sveti Anton opat//sveti opat Anton* prema lat. *Sanctus abbas Antonius* pokazuju da je u nas već u ono doba bio običniji red riječi s antepozicijom apozicije, dok se postpozicija bira iz stilskih razloga. To isto pokazuju i odstupanja od latinskoga izvornika u ostalim skupinama imenica s apozicijom: ako naš prevoditelj bira postpoziciju umjesto latinske antepozicije apozicije, čini to zbog naglašavanja pojma izrečenog apozicijom. Uz lične zamjenice apozicija redovito dolazi u postpoziciji.

CITIRANA LITERATURA

1. Barić, Eugenija – Lončarić, Mijo – Malić, Dragica – Pavešić, Slavko – Peti, Mirko – Zečević, Vesna – Znika, Marija. 1979. *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb : ŠK. [Drugo, nepromijenjeno izdanje pod naslovom *Gramatika hrvatskoga književnog jezika* 1990.]
2. Barić, Eugenija – Lončarić, Mijo – Malić, Dragica – Pavešić, Slavko – Peti, Mirko – Zečević, Vesna – Znika, Marija. 1995. *Hrvatska gramatika* [Treće, prošireno i prepravljeno izdanje], Zagreb : ŠK.
3. Brabec, Ivan – Hraste, Mate – Živković, Sreten. 1952. *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga jezika*, Zagreb.
4. Katičić, Radoslav. 1986. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika. Nacrt za gramatiku*, Zagreb.
5. Malić, Dragica. 1973. Šibenska molitva (Filološka monografija). *Rasprave Instituta za jezik* 2, 81-190.
6. Malić, Dragica. 1977. "Red i zakon" zadarskih dominikanki iz 1345. godine, *Rasprave Instituta za jezik* 3, 59-128.
7. Malić, Dragica. 1988. *Povaljska listina kao jezični spomenik*. Znanstvena biblioteka HFD 17, Zagreb.
8. Malić, Dragica. 1996. Iz sintakse Žića svetih otaca (Mjesto subjekta, predikata i objekta. *Croatica – Prinosi proučavanju hrvatske književnosti. Hercigonjin zbornik*, god. XXVI, sv. 42/43/44, 237-248.
9. Malić, Dragica. 1977. *Žića svetih otaca. Hrvatska srednjovjekovna proza*, Zagreb; Matica hrvatska – Institut za hrvatski jezik.
10. Maretić, Tomislav. 1899. *Gramatika i stilistika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*. Zagreb.
11. Migne, J.-P. 1849. *Patrologiæ cursus completus – Patrologia latina*, knj. LXXIII, Paris.
12. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb : JAZU. 1880-1976. (kratica: AR).

SUMMARY

ATTRIBUTE AND APPPOSITION IN "ŽIĆA SVETIH OTACA"

In the paper the author discusses the kinds and the position of attributes and appositions in "Žića Svetih Otaca" which were compiled by choosing texts and translating them from the Latin text "Verba seniorum". The position of attributes and appositions depends greatly on the Latin original, in which postposition prevails. In some cases anteposition occurs in the translations as opposed to the postposition in the Latin original; in these cases the vernacular influenced the choice of the translator. If the translator chose the postposition, when he didn't have such a model in the original Latin text, it was the result of his conscious choice caused by his wish to stress, contextually or stylistically, a certain concept. Thus we

can conclude that in the 14th-15th century čakavian the same rules of regular and stylistically marked word order existed as in the modern Croatian language.

Key words: attributes, apposition, anteposition, postposition, adjectival and pronominal attributes, nominal attributes, possessive genitive, prepositional attributes, noun, personal name, adjective, descriptive adjective, relational adjective, pronoun, personal pronoun, quantitative adverb, syntagm